

KULTÚRA

ROČNÍK XX. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

13. SEPTEMBRA 2017

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Európa a Slovensko sa dostáva na svoju historickú križovatkú. Či má byť Európska únia združením suverénnych štátov, alebo európskou federáciou nesuverénnych členských štátov. Dnes sa tieto protichodné postoje dostávajú do podoby viacrýchlostnej EÚ. Naši súčasní predstavitelia vyhlasujú, že chcú, aby Slovenská republika bola v integračnom jadre. Už veľmi nehovorí, že to znamená ďalší výpredaj slovenskej suverenity. Účasť Slovenska v jadre EÚ znamená zároveň účasť Slovenska na budúcej

úrovne západných susedov a ohrozenie bezpečnosti našich obyvateľov. Len nezodpovední politici sa vzdávajú práv a suverenity Slovenska. Základom národného záujmu je zachovanie a upevnenie suverenity štátu. Suverenita je najvyšší národný záujem. V minulosti brežnevovská tzv. obmedzená suverenita (v rámci socialistického internacionalizmu) je dnes postupne nahradzovaná tzv. zdieľanou suverenitou (v rámci tzv. EÚ internacionalizmu). Za pokryteckým internacionalizmom vždy stál a dnes opäť stojí národný záujem

Suverenisti, spojme sa

federácii časti štátov EÚ. Skupina V 4 sa postupne, ale neúprosne rozpadá na V 2 plus 2, kde Poľsko a Maďarsko sa rozhodne nevzdajú národnej suverenity a Česko, a osobitne Slovensko, ktoré v chomúte Nemecka a Francúzska smeruje k európskemu prokurátorovi, do bankovej

konkrétnych veľmocí, hlavne Nemecka a Francúzska. Budúca nerovnoprávnosť a diskriminácia Slovenskej republiky v tzv. jadre EÚ bude obdobná ako tohtoročné diskriminačné postoje európskych mocných k Slovákov Saganovi na Tour de France. Aj preto suvere-

BRUNO ČANÁDY

a finančnej únie so spoločným ministrom financií, spoločným európskym rozpočtom, obdobným daňovým zaťažením, až k spoločnej azylovej politike s následným povinným prerozdelením utečencov. Navyše sa tu predpokladá rozšírenie práv LGBTI (uzatváranie manželstiev, adopcie detí a pod.). Slovensko však za postúpenie ďalšej svojej suverenity nedostane od EÚ ani viac peňazí, ani viac bezpečnosti. Na príklade známej „Saganovej cyklistickej diskriminácie“ zo strany európskych mocných nedostane Slovensko z ich strany ani viacej úcty.

Diskriminácia Slovenska (a nielen Slovenska) bude všestranne pokračovať. Nové členské štáty EÚ, vrátane Slovenskej republiky, sa po dlhých rokoch vôbec nepribližujú životnej úrovne Rakúska alebo Nemecka. Skôr naopak. Zisky neustále odchádzajú na západ. Bezprostredne hrozí ďalší výpredaj slovenskej suverenity. Cez povinné utečenecké kvóty bude navyše bezprostredne ohrozená slovenská bezpečnosť. Rast suverenity súvisí s rastom životnej úrovne a rastom bezpečnosti.

Úpadok slovenskej suverenity znamená nedobehanie životnej

úrovne západných susedov a ohrozenie bezpečnosti našich obyvateľov. Len nezodpovední politici sa vzdávajú práv a suverenity Slovenska. Základom národného záujmu je zachovanie a upevnenie suverenity štátu. Suverenita je najvyšší národný záujem. V minulosti brežnevovská tzv. obmedzená suverenita (v rámci socialistického internacionalizmu) je dnes postupne nahradzovaná tzv. zdieľanou suverenitou (v rámci tzv. EÚ internacionalizmu). Za pokryteckým internacionalizmom vždy stál a dnes opäť stojí národný záujem

K zásadnej otázke ochrany národnej suverenity a bezpečnosti sa musí vyjadriť postupne každý štát v EÚ, Slovenská republika, ale hlavne slovenskí občania. Je potrebné pripraviť celoslovenské referendum o (ne)prijímaní utečencov (a o neprijateľných utečeneckých kvótach) a ochrane bezpečnosti Slovenska, v deň budúcich parlamentných volieb. Nachádzame sa v zásadnom časovom období, kde do cca dvoch rokov musí dôjsť k úprave základných zmlúv o EÚ, a to v súvislosti s Brexitom, čo znamená príležitosť pre posilnenie národných suverení štátov. Zároveň je tu veľké riziko, že ešte viac sa obmedzí národná suverenita štátov voči EÚ. Preto je aktuálna - zásadná otázka podpory suverenity a minimálne neoslabovania slovenskej suverenity.

(Pokračovanie na 3. strane)

Snímka: Teodor Krížka

Na všetko sa dá pozerat' minimálne z dvoch uhlov. Dá sa horekovať a ponárať sa do úzkosti, a dá sa vidieť aj v najťažšom položení príležitosť pokúsiť sa o nápravu.

Súčasnosť sa čoraz väčšmi podobá na blázinec. Akoby prestali platiť všetky doposiaľ všeobecne uznávané hodnoty. Rozplynuli sa mocenské pomery, ako ich definovala Druhá svetová vojna. Západ pochopil jednostrannú kapituláciu a rozpad ZSSR ako kapituláciu. Z ruskej veľkorysosti zjednotené Nemecko dnes ústami Angely

Dary

TEODOR KRIŽKA

Merkelovej tlačí na Rusko, akoby ani nikdy nebolo zvíťazilo vo vojne. Ale tlačí celý mocenský establišment Západu, najmä ten americký, ktorý nedáva prezidentovi Trumpovi nijakú šancu redukovať napätie medzi dvoma jadrovými veľmocami, ktoré sa skôr podobá na poriadne vreče ľadu.

V tejto situácii je zaujímavé sledovať, ako sa vyvíja zahraničná politika stredoeurópskych štátov, povestnej V4. Človek by sa naďejal, že si napr. Poľsko vezme ponaučenie z minulosti, ale nie, podporované USA hádže rukavicu Nemecku aj Rusku, akoby priam prosilo o zblíženie Nemecka a Ruska napriek anglosaskej predstave vytvorenia priepasti medzi EÚ a Ruskom. Do toho nám predseda vlády oznamuje, ako je pre nás životne dôležité byť členom pevného jadra Únie, teda byť de facto regiónom Nemecka. To za veľkého hulákania na oslavách povstania 1944. Už som si zvykol na schizofréniu určitých politikov, ktorí nás chcú pripojiť k tomu Nemecku, ktoré rozpútalo Druhú svetovú vojnu, pritom hlasno kritizujú pomerne proruskú opozičnú stranu Kotleba-ĽSNS, označujú ju za fašistickú a samozrejme nenájdú suchú nitku na Slovenskom štáte, ktorý bol nútený vybrať z dvoch ziel to menšie. Stalin naozaj nemohol byť nijakým vzorom pre katolícke Slovensko. Dnes sa ponáhľame dobrovoľne do nemeckého náručia, hoci stalinského impéria už niet a Rusko hľadá svoju predboľševickú podobu. Isteže, tento proces nie je nijako jednoduchý, no minimálne nezodpovedá stavu z čias, keď dochádzalo ku boľševickej genocíde národov, najviac ruského. Aby toho nebolo málo, stupňujú sa na jednej strane tlaky LGBTI na odsúhlasenie ich nádpáv, na druhej sa umelo uskutočňuje invázia moslimských imigrantov, nositeľov kultúry priam opačnej, akú vyznávajú sexuálne menšiny a ich ľavicovo-liberálni tútori. Nemôžem si pomôcť, niekto naozaj pripravuje chaos a veľké krviprelievania.

Zavše sa chce ticho zložiť hlavu do dlaní, ale kto iný nemá upadať na duchu ako kresťan?

„Všetko poviem svojej manželke“

Dnešná doba sa znova akoby vytrhla z pántov...

Na televíznych obrazovkách sa mihajú príslušníci NAKA v kuklách s vytvarovanými priezormi pre zrak, aby sa im lepšie kontrolovala elektronická komunikácia z hľadiska ideovej čistoty; pripravuje sa, samozrejme v záujme ochrany demokracie, likvidácia parlamentnej strany, ktorej dalo dôveru nezanebateľné penzum voličov; ideologicky a v orientálnom štýle besnejú, hysterizujú a zavádzajú masmédiá...

To všetko tu už bolo. Mali sme NKVD, KGB, STASI... a u nás ich obdobu ŠtB pre boj s vnútorným aj vonkajším nepriateľom. Boľševický režim sa dostal k moci bezbrehým násilím a takým istým spôsobom sa počas celej svojej existencie i udržoval pri moci. Po jeho „činnosti“ ostali hory mŕtvola a potoky krvi. Masový vrah a degenerát súdruh Lenin, vyznačujúci sa okrem iného aj tým, že bol homosexuál, a ktorý ako keby vypadol z národnostnej a rasovej miešačky (mal rôznych predkov), sa bol metaforicky vyjadril, že nie je možné urobiť praženicu bez toho, aby sa nerozobilo pár vajec...

Našťastie naša rodina nepatrila medzi tie, ktoré zažili najdrakonickjšie formy boľševického útlaku ako vraždy, mučenie, dlhoročné žalárovanie a podobne. Avšak ŠtB sa predsa len viackrát „obtrela“ aj o našu rodinu.

Prvýkrát som sa o tých veciach dozvedel začiatkom šesťdesiatych rokov minulého storočia od svojho otca, keď som sa nemohol kvôli tzv. kádrovým posudkom otca a dokonca činnosti deda z otcovej strany dostať na vysokoškolské štúdium. Roztrpčený som chudáka otca obvinil, že i on má spolu s inými svoj podiel na tom, že sa onen režim dostal u nás k moci...

Mimochodom, otec vždy hovoril

o komunistickom režime ako o židobolševizme. Zdôvodňoval to tým, že ten režim má mnohé rysy kongeniálne s judaizmom. Či už sú to paralely vyvolený národ – vyvolená robotnícka trieda, alebo v súvislosti s mojimi peripetiami prijímania na vysokoškolské štúdium mi povedal, že podľa židovských predstáv Boh trestá do prvého a druhého pokolenia za hriechy predkov a toto kopírujú jeho samozvaní pozemskí zástupcovia. Trestanie detí za hriechy rodičov je úplne cudzie západnej civilizácii. Napríklad dcéra bývalého japonského ministerského predsedu, ktorého Američania po druhej svetovej vojne odsúdili a popravili, mohla bez problémov absolvovať v USA vysokoškolské štúdium.

Otec mi vtedy porozprával o tom, ako ho začiatkom päťdesiatych rokov vypočuť na „Februárke“ (známom sídle ŠtB v Bratislave) celú noc tajná polícia a ako sa ho snažili primäť (kombináciou sľubov a hrubého nátlaku) na spoluprácu.

Celá „akcia“ sa začala tým, že ho na pracovisku vyhľadal neznámy muž v montérkach, predstavil sa mu ako elektroinštalatér, ktorý u nás doma opravoval elektrické vedenie, pričom vraj vypukol požiar, a preto vyzval otca, aby s ním išiel urýchlene domov. Keď otec po chvíli spoločnej chôdze namietol, že tadial, kam ho onen neznámy navigoval, cesta k nášmu bytu nevedie, onen tajomný muž sa identifikoval; legitímno sa ako príslušník ŠtB a vyzval otca, aby kráčať s ním. Nasledovalo celonočný výsluch na „Februárke“. Začiatok päťdesiatych rokov bol ešte dosť tvrdý a otcovi sa medziiným vyhrážali aj fyzickou likvidáciou: „Môžete napríklad nešťastne vypadnúť z okna a nikto po vás ani neštekne“ či podobnými „špecialitami“...

Nadránom enaveného a vyčer-

paného otca vyhodili na ulicu. Predtým však od neho požadovali, aby podpísal vyhlásenie o mlčanlivosti. A vtedy sa prejavila obrovská bystrosť a duchaplnosť môjho otca, pre ktorú si ho veľmi vážim. Otec eštebákom (na ich veľké prekvapenie) pripísal a potvrdil svojim podpisom: „Všetko poviem svojej manželke.“ Nastala excitácia, ďalšie vyhrážky, ale otec bol neoblomný. „Ja sa venujem výlučne svojej práci a rodine a jednoducho by som nevedel svojej manželke vierohodne vysvetliť, kde som bol celú noc, a kvôli vám si predsa nedám rozbiť rodinu.“ Malo to aj nevýhodu, lebo otec, v šachovej terminológii, si odkryl dámu, čiže manželku. Preto eštebáci poslali za mamou do školy (bola učiteľka) tzv. „dobrého“ eštebáka (hra na „dobrého“ a „zlého“ policajta je dostatočne popísaná v detektívnej literatúre). Pochopiteľne, onen „dobrý“ eštebák sa usiloval ešte využiť mamu na to, aby prehovorila otca na spoluprácu. Sľuboval jej, že bude mať viac peňazí na lepšie oblečenie (konštatoval totiž, že je skromne oblečená). Avšak mama mu odpovedala, že tak je to v poriadku, lebo jej poslaním je učiť a vychovávať žiakov, a nie ich predčasne sexuálne prebúdzat'. Keď návrh nezabral, skúsil iný: ponuku vyššieho pracovného zaradenia, mohla by sa stať riaditeľkou školy. Hovorí sa, že každý vojak nosí „v torbe“ maršalskú palicu... Ale moja mama nepatrila k takým „vojakom“.

Nakoniec prejdem k vlastným „eštebáckym“ príhodám a skúsenostiam. Mohlo to byť niekedy začiatkom osemdesiatych rokov minulého storočia, keď ma telefonicky kontaktoval neznámy hlas, ktorý sa predstavil ako major ŠtB, a vyzval ma, aby som sa dostavil do ich sídla v Bratislave na ulici Februárového víťazstva (dnešná Račianska ulica).

Odmietol som s tým, že telefonická forma nemá charakter úradného úkonu a že takto si zo mňa môže ktokoľvek robiť žarty. Na to hneď onen neznámy reagoval typicky policajne – protitázkou, či si už zo mňa niekto robil takým spôsobom žarty.

Zaujímavá bola ešte iná skutočnosť – neznámemu pri ďalšom naliehaní záležalo, aby som na pracovisku neoznámil účel svojho odchodu z pracoviska. Kontroval som tým, že aj v prípade, ak by som bol vyzvaný dostaviť sa k nim úradne konformným spôsobom, a teda musel by som sa podriať, tak by som do knihy prichodov a odchodov uviedol skutočný dôvod opustenia pracoviska, t. j. predvolanie na ŠtB.

Eštebák, registrujúc moju rozhodnosť a neoblomnosť, ukončil našu konverzáciu nasledovne: „Nikam nechodte a nič nikde nevypisujte, my si vás nájdeme sami...“

Po čase, keď som na celý incident zabudol, prekvapila ma v pracovni návšteva dvoch mužov. Jeden bol v zrelom veku a druhý bol pomerne mladý. Predstavili sa ako pracovníci ŠtB. Vyšetrenie v mojom milieue malo, prirodzene, iný charakter, ako by bol mal obdobný úkon v sídle ŠtB, kde by boli mohli proti mne rozohrať bohatšiu škálu psychického, prípadne i fyzického nátlaku, než si to mohli dovoliť na mojom pracovisku. To som si dobre uvedomil, ba uvedomujem si až dosiaľ, že za to všetko som bol a som stále vďačný skúsenostiam, nepoddajnosti, bystrosti a pohotovosti svojho otca a jeho skúsenosti s ŠtB.

Telefonické predvolávanie na výsluch nebolo, ako som sa neskoršie presvedčil a utvrdil, ničím mimoriadnym... Aj veľmi skúsení ľudia podľahli – zo strachu a dostavili sa „tam“ bez reptaia. Asi nemali takého statočného, rozhodného a múdreho otca ako ja.

JÁN DANCER

Verejná ochrankyňa práv zneužila svoj úrad

Verejná ochrankyňa práv (ombudsmanka) Mária Patakyová sa počas leta rozhodla skrz svoj úrad a svoju verejnú funkciu zviditeľniť festival „Dúhový pride“, ktorý sa konal 19. augusta v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí. Organizátori tohto podujatia vystupujú ako mimovládna nátlaková skupina, ktorej cieľom je pritiahnuť pozornosť na stupňujúce sa požiadavky takzvaných LGBTI komunity, teda komunity lezieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí. Táto akcia má charakter exhibície príslušníkov uvedených sexuálnych menšín, ktorí majú potrebu svoju sexuálnu anomáliu prezentovať na verejnosti, a to neraz aj veľmi obscénnym spôsobom. Slušní homosexuáli, vedomí si svojej odlišnosti, sa takýchto akcií nemajú dôvod zúčastňovať. Práve naopak, nevkusná, exhibicionistická a príliš silená propagácia príslušníkov LGBTI na Dúhovom pochode vyvoláva

v radoch verejnosti prirodzene ešte väčší odpor voči členom tejto komunity.

Ombudsmanka Mária Patakyová sa rozhodla zúčastniť tohto „homosexuálneho karnevalu“, avšak nie ako súkromná osoba, ale ako ústavný činiteľ reprezentujúci úrad, ktorému dočasne šéfuje. Patakyová tu vystúpila aj s príhovorom, v ktorom verejne očierňovala Slovenskú republiku, keďže tvrdila, že ľudské práva homosexuálov na Slovensku sú porušované a ohrozované.

To je však nezmysel.

Veď v Slovenskej republike neexistuje zákon, ktorý by bol výhradne namierený proti homosexuálom. O akej diskriminácii teda pani ombudsmanka hovorila? Aj Ústava Slovenskej republiky garantuje každému občanovi SR rovnaké ústavné práva a slobody. Homosexuálna loba sa však v posledných rokoch snaží vynútiť si pre svoju skupinu rôzne nadpráva, z čoho sa už stala aj politická agenda.

Aktivita ombudsmanky Patakyovej súvisiace s „Dúhovým pridom“ preto považujeme za absolútne nevhodné. Je to neúčtivé aj voči tej časti našej spoločnosti, ktorá odmieta takéto nátlakové akcie homosexuálnej loby. Pani ombudsmanka by sa namiesto takéhoto zviditeľňovania mala skôr venovať tým skupinám, ktoré na Slovensku skutočne potrebujú ochranu, napríklad ľuďom so zdravotným postihnutím, rodičom opatrovujúcim zdravotne hendikepované deti, či seniorom, ktorí v nekonečných poradovníkoch čakajú na miesto v domovoch sociálnych služieb.

Ďalším nevhodným excesom ombudsmanky Patakyovej bolo vyvesenie vlajky LGBTI spolku na budovu úradu verejnej ochrany práv. Už pri svojej inaugurácii bola pani Patakyová upozornená na to, že je nevhodné vyvesovať vlajku LGBTI skupiny na budove štátneho úradu, tak ako to robila jej predchodkyňa. Napriek tomu sa

rozhodla týmto spôsobom propagovať LGBTI skupinu. Vlajky akýchkoľvek nátlakových organizácií, či politických strán však na štátnych úradoch nemajú čo hľadať.

Skutočnosť, že ombudsmanka Mária Patakyová sa takto očividne priklonila na stranu jednej názorovej skupiny, vnímame ako veľmi zlý precedens. Najväčším signálom zaujatosti a profesionálneho zlyhania ombudsmanky Patakyovej bolo práve vyvesenie vlajky nátlakovej skupiny LGBTI na budovu štátneho úradu. Práve tým dokázala, že nie je nestranná a nemá teda ani vhodné predpoklady na vykonávanie tejto funkcie. Preto budeme v Národnej rade Slovenskej republiky presadzovať iniciatívu, ktorá by toto nevhodné konanie verejnej ochrankyne práv odsúdila.

Ing. MILAN UHRÍK, PhD.
poslanec NR SR

(Pokračovanie z 1. strany)

Osobitne pre malé Slovensko je suverenita najväčšou záležitosťou, zdá sa, že aktuálny existenčný problém. Slovenská republika je však už dnes de facto bez reálnej suverenity a jej štátoprávna štruktúra je podriadená iným mocenským centram, hlavne v zahraničí. Elity rozhodli o okypnenej slovenskej suverenite bez občanov. Doterajšie oligarchické štruktúry na území Slovenska sa rozhodli podporiť hlbšiu integráciu Slovenska a ďalšie oslabenie zvyškov jeho suverenity. Oficiálne vládne štruktúry, rešpektujúce záujmy a vplyv domácej oligarchie, budú ďalej vládnuť slovenským občanom s tým, že budú rešpektovať mocenský diktát zo zahraničia. Na vôľu občanov prostredníctvom referenda – občania Slovenska, zabudnite. Dochádza k zhode vôle oficiálnych vládnych štruktúr moci, neoficiálnej moci oligarchie na Slovensku, globalizátorov spoza hraníc a záujmov Bruselu a Berlína (a Paríža). Uvedené súznenie domácej a zahraničnej moci umožňuje ďalej ovplyvňovať každodenný život na Slovensku. Slováci sa postupne a nezadržateľne stávajú cudzincami vo vlastnej krajine. Viac a viac odtekajú peniaze zo Slovenska oproti tomu, ako prichádzajú zo zahraničia, a to na úkor slovenských občanov. Aj eurofondy za pár rokov definitívne skončia. A či občania Slovenskej republiky sa majú pasívne s tým ako doteraz zmieriť, alebo zaujať jasný, aktívny - zásadný postoj, to je otázka. Buď budú slovenskí občania len podnámnikmi vo vlastnom dome, alebo sa pokúsia aktívne prezentovať, že sú skutočnými tvorcami svojho postavenia a svojej existenčnej podstaty.

To všetko sú aktuálne otázky s otvoreným koncom. Celkový výsledok závisí od našej neaktivity alebo od našej aktivity. Pokiaľ nebudeme mať dosť zodpovednosti voči sebe, voči svojim rodinám, našim potomkom, národu a hlavne voči nášmu svedomiu, tak nedopadne dobre.

Na Trumpových USA vidieť značné rozdiely medzi predvolebnými sľubmi a povolebnou realitou. Napriek tomu Trumpovo víťazstvo odštartovalo obdobie zmien, ktoré sa dotkne aj Európy. Americký establishment ukazuje Trumpovi, že musí robiť politiku podľa jeho nôt. Ale Trumpovo heslo USA na prvom mieste musí byť inšpirujúca i pre malé, ale naše Slovensko. Aj malé Slovensko musí pre svojich občanov vyhlásiť - „Slovensko na prvom mieste“. Korupciu musí vládna moc nie fakticky podporovať, ale musí ju reálne zlikvidovať, čo sa, žiaľ, nedeje. Zdá sa, že súčasná vládna koalícia sa rozhodla v zákulisí, v tichosti pred verejnosťou a bez verejnej diskusie (o to menej bez referenda), že do budúcnosti obetuje slovenskú národnú suverenitu v prospech posilnenia budúcich rozšírených právomocí Európskej únie (hlavne eurozóny), a to na úkor slovenskej suverenity. Maskuje sa to heslami, že chceme byť v úzkom jadre EÚ a „byť pri tom“. Podpora vzniku európskeho prokurátora zo strany vládnej koalície je len predohrou k oveľa zásadnejším veciam na úkor svojbytnosti Slovenskej republiky. Budúca integrácia na báze eurozóny v prospech spoločnej finančnej a hospodárskej politiky eu-

rozóny bude znamenať, že Slovenská republika sa stane faktickým regiónom EÚ (či eurozóny), ktorá nebude rozhodovať o svojich zostávajúcich a popravde povedané nemnohých kompetenciách, čo jej v rámci neúprosnej globalizácie ešte zostalo. O tom všetkom zásadnom rozhodne EÚ a prípadne nový spoločný minister financií EÚ (eurozóny). Slovenská republika potom bude úplným outsiderom, kde minister financií EÚ (či v rámci eurozóny) bude plne rozhodovať o „slovenskom“ rozpočte, príjmoch a výdavkoch. Takto sa stane Slovenskom

Suverenisti, spojme sa

len regiónom EÚ (v prvej etape v rámci - eurozóny). Opakované a medializované tézy premiéra Fica o nutnosti, aby Slovensko bolo v tej najrýchlejšej časti EÚ a v tom najjužšom jadre EÚ, a ako to bude výborné pre nás všetkých, to je len mediálny balast, ktorý zakrýva, že premiér Fico a jeho koalíční súptníci chcú do budúcnosti obmedziť suverenitu Slovenskej republiky. Obmedzenie suverenity do budúcnosti neznamena viac financií pre Slovensko, neznamena zvýšenie počtu zamestnaneckých miest, tiež neznamena zvýšenie plátov pre zamestnancov, ale bude to znamenať, že Slovensko bude mať nejsvojprávny finančný rozpočet, ktorý Slovensko samostatne neovplyvní, bude ručiť za dlhy iných a mať ďalšie povinnosti. V tomto prípade utečenecké kvóty sa na Slovensku rozbehnú naplno bez možnosti akejkoľvek úspešnej národnej obrany. Budeme zaplavení utečencami z Afriky a Ázie bez možnosti odporu proti bruselským utečeneckým rozhodnutiam. Bezpečnosť našich občanov nebudeme môcť plne zaručiť. Bude to akýsi návrat do 17. storočia, kedy naši predkovia odrazili islamský vpád. Zdá sa, že na ďalší vpád sa budeme musieť pripraviť. Ale bez suverenity nebudeme môcť postaviť ani plot na našich hraniciach, pokiaľ nebudeme mať bruselský súhlas.

Na takýto výpredaj slovenskej suverenity doplatíme všetci. Slovensko ako štát sa de facto zmení na európsky región so všetkými dôsledkami, i keď názov Slovenská republika formálne zostane. To sú uvedené zásadné kroky dnešnej koalície voči občanom, ktorí doteraz nevedia, čo ich všetko čaká.

Treba, aby sa proti pozabovaniu svojbytnosti Slovenska postavili suverenisti zo všetkých kútov Slovenska a tiež suverenisti z rôznych politickým či ideologickým zameraním. Reálna pomoc zachovaniu svojbytnosti Slovenskej republiky a jej suverennému postaveniu znamená, aby sa obrazne všetci suverenisti Slovenska spojili proti tým, čo chcú realizovať výpredaj zvyškov suverenity Slovenskej republiky, či presne to z nej ešte zostalo. Zdá sa, že nielen koalíčné strany, ale ani súčasné štátne orgány nimi ovládané nebudú

obhajovať národné záujmy slovenského národa a Slovenskej republiky. Zároveň východná časť EÚ sa životnou úrovňou jeho obyvateľov a doterajším tempom nemajú šancu dohnať životnú úroveň obyvateľov v západnej časti EÚ. Na Slovensku je výkonnosťou ekonomiky zhruba na 2/3 výkonnosti rakúskeho alebo nemeckého zamestnanca, ale plat je na Slovensku sotva tretinový. Diskriminácia v rámci EÚ pokračuje. Naopak oligarchie západnej časti EÚ a mimo slovenskí majitelia majetkovo ovládajú najbonitnejšie a najziskovejšie ekonomické oblasti

u svojich „mladších“ východných susedov (napr. bankovníctvo, energetika a iné) a každoročne odčerpávajú zisk z východu na západ. Napríklad Poľsko na to reaguje procesom polonizácie bank v Poľsku a ich postupnou premenou na skutočné poľské banky. Je to súčasť boja za upevnenie suverenity ako podmienky úspechu národa a vyrovnávania životnej úrovne východu EÚ so západom EÚ. Je to príklad hodný nasledovania.

Národným záujmom Slovenskej republiky je upevňovať národnú suverenitu vo všetkých oblastiach, čo znamená všestrannú aktivitu (dnes pasívnych) slovenských suverenistov. Treba sa permanentne obracať za slovenských suverenistov predovšetkým na všetkých občanov Slovenskej republiky, ale tiež naliehavo žiadať všetkých ústavných činiteľov a ústavné orgány Slovenskej republiky, osobitne Národnú radu Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky a vládu Slovenskej republiky, aby zabránili sústavnému oslabovaniu slovenskej suverenity, znižovaniu právomocí štátnych orgánov Slovenskej republiky v prospech nadnárodných orgánov a organizácií a výrazného potierania ekonomických záujmov Slovenska a jej obyvateľov. Slováci a občania Slovenskej republiky sa postupne stávajú cudzincami vo svojom dome.

Zo Slovenskej republiky odchádzajú do zahraničia enormné finančné prostriedky ako peniaze z práce našich občanov, a o to menej má Slovenská republika na rozvoj infraštruktúry, vedy, podporu rozvoja zdravotníctva, školstva a kultúry. Každoročne nenávratne odchádzajú zo Slovenska tisíce, hlavne mladých a vzdelaných obyvateľov. Dlhoročné vládne a politické elity neprejavujú dostatočný a úprimný záujem o riešenie každodenných problémov občanov. Každoročne prenechávajú ďalšie a ďalšie ekonomické, iné pozície a zisky zahraničným spoločnostiam, častokrát s pochybnými praktikami. V obchodoch na Slovensku sa neustále znižuje podiel slovenských výrobcov ako aj kvalita ochrany slovenských spotrebiteľov. Na rozdielnej inštitucionálnej podpore poľnohospodárstva v starých

štátov a v nových štátov Európskej únie vidíme diskrimináciu strednej, a východnej časti EÚ. Bruselskí byrokrati a probruselské domáce elity žiadajú ďalšie a ďalšie právomoci pre svoje nadnárodné orgány. Zároveň dlhoročne zanedbali boj o bezpečnosť občanov štátov v EÚ a ich základnú bezpečnosť proti islamskému extrémizmu. V zahraničnej politike sa na miesto rozširovania ekonomickej spolupráce a prosperity občanov zameriavajú na nesystémové protiruské sankcie, ktoré poškodzujú ekonomické záujmy Slovenskej republiky a pomáhajú expanzii

staronového typu "Drang nach Osten" a to na pomoc ukrajinským a ďalším poddajným oligarchom.

Pre Slovensko sú typickí bohatí politici, ešte bohatšia oligarchia a rôzne mafie, zdevastovaná stredná vrstva a chudobní občania. Súčasná úroveň demokracie a reálneho vplyvu občanov na veci verejné nahradila oligarchická demokracia, kde vládnu nadnárodné alebo oligarchické mainstreamové vplyvy a záujmy domácich oligarchov a mafii a ich pomocníkov v médiach, vrátane médií verejnoprávnych, čo slovenskí suverenisti tvrdo odmietajú.

Treba žiadať v mene slovenských suverenistov, aby sa suverenita a právomoci orgánov Slovenskej republiky už nepresúvali do zahraničia a aby sa postupne navrátili občanom Slovenskej republiky. Verejnoprávne médiá musia vyjadrovať záujmy väčšiny občanov Slovenskej republiky. Slniečkarstvo v RTVS musí byť zastavené. Inak je RTVS zbytočná. RTVS má slúžiť na obhajobu záujmov občanov, a nie na obhajobu obchodných záujmov manažmentu a jemu spriaznených firiem.

Dôležitým požiadavkom slovenských suverenistov je, aby majetok na Slovensku, ktorý bol v minulosti vytvorený ako národný majetok, sa postupne vrátil do rúk štátu a zástupcov občanov. Tiež musí byť dokonale zabezpečená bezpečnosť slovenských občanov. V slovenskej spoločnosti musí dramaticky vzrásť pomoc rodinám. Slovenský štát musí dôsledne podporovať kresťanské a národné princípy. Dôsledná ochrana národnostných záujmov musí byť zaručená v reálnej politike.

A ešte pár slov k aktuálnej (zdá sa, že dlhodobšej) vnútro politickej situácii.

Žiaľ, v podstate protisuverénna politika Smeru-SD a SNS je politikou v rozpore s národnými záujmami - slovenského národa a jeho štátu. Ako inak možno hodnotiť ich verejne deklarovaný záujem presunúť aj zbytok národnostných kompetencií v prospech Bruselu. Pýtali sa svojich národných a iných voličov. Iste nie. Všetci načo. Povedali si: Voliči nám dali mandát a všetko je len na nás, a neotravujte nás. A to je pre národných voličov neprijateľné. Ak má

napríklad o rozpočte Slovenskej republiky rozhodovať Brusel alebo nejaký minister financií eurozóny, tak sú bezprostredne ohrozené národné záujmy občanov Slovenska. O všetkom potom bude de facto rozhodovať Brusel a Berlín.

Chceme slovenskú suverenitu, alebo ju reálne nechceme?

Zvyšok suverenity Slovenskej republiky sa stáva len zdrapom papiera v rámci reálpolitiky dnešnej koalície, ktorá sa chystá obetovať ďalšie časti slovenskej suverenity a neobhajuje národné hodnoty. Pri Moste-Hidu to nie prekvapivé, ale strata záujmu o presadzovanie národného záujmu v činnosti Smeru a SNS je hlbokým momentom pre národných voličov. Ak doterajšie postupy koalície budú pokračovať, tak to znamená „národnú samovraždu“ zvyškov suverenity Slovenskej republiky.

Predseda SNS a parlamentu Danko chce byť budúcim predsedom vlády. Ale zdá sa, že najväčším problémom Danko je Danko sám. Rezorty SNS boli obsadené po voľbách nečlenmi SNS, dokonca niektorými bývalými nominantmi strany Smer. Mnohí odborníci z radov SNS nedostali ministerské ani iné dôstojné funkcie. Najväčší problém je ministerstvo pôdohospodárstva, kde aj v porovnaní s V4 podstatne dramaticky a to veľmi (priepastne) klesá podiel slovenskej potravinárskej produkcie, hrozivo sa prepadá potravinová bezpečnosť a z našich lesov sa vplyvom drevárskych mafii stávajú odlesnené holoruby (s hrozbou záplav), kde sa guľatina vyváža a drahý nábytok dováža a slovenskí nábytkári sa nedostanú ku kvalitnému drevu. Ministerstvo školstva je karikatúrou národnej školskej politiky. Ešte uvidíme, či pre ministerstvo obrany bude slovenský obranný priemysel na prvom mieste v pripravovaných nákupoch vojenskej techniky. Ale aby sme neboli k SNS až takí kritickí, vidíme na ministerstve dopravy, že pri náraste turizmu a významu cestovného ruchu sa rozhodli, možno ako jediní v Európe, zrušiť odbornú organizáciu pre rozvoj cestovného ruchu. Taký zásadný smer budúceho rozvoja slovenskej ekonomiky ako cestovný ruch je vo vládnej koalícii doslova „popoluškou“. Na možno najdôležitejšom ministerstve (dopravy) máme najslabšieho ministra. O veľmi problematickej výstavbe diaľnic ani nehovoriac, ale na dátum dostavby diaľnice do Košíc sa už odmieta vyjadriť i premiér Fico, ktorý presný (a nesplnený) dátum dostavby uviedol pred vyše 10 rokmi. Fico hovorí o všetkom, ale už nie o termíne dostavby diaľnice do Košíc. Na rozvoj východného Slovenska bez diaľnic – východniari musia zabudnúť. Na historickom summite v Pekingu, kde sa rozpracovali strategické a v budúcnosti obrovské čínske investície k novodobej tzv. „Hodvábnej ceste“ sa zúčastnila poľská premiérka, maďarský premiér, český prezident. Žiaľ, na návštevu Pekingu nemal čas slovenský premiér Fico. Na škodu budúcnosti Slovenska a jeho občanov. Vďaka ministrom kultúry (takmer 15 ročnému brzdičovi slovenskej kultúry) sa navyše vybudovala „slniečkarstva“ a protinárodná RTVS a zo Slovenska „odišla“ unikátna busta od Berniniho za vyše 30 miliónov eur (tie peniaze ani Slovenská republika nedostala), a to

do Los Angeles. Mediálne vyhlásenia bývalého poslanca Smeru Martvoňa, že časť vedenia Smeru je LGBTI, je šokujúco úprimná.

Ešte k obhajobe národného záujmu v legislatíve. Napr. komunálne zastupiteľstvo nemôže bez referenda obyvateľov rozhodovať o zákaze, resp. obmedzení hazardu, ktoré likviduje naše rodiny a podporuje „národné gamblerstvo“. Potvrďuje to, že žiaľ vládna moc preferuje záujmy hazardných mafii pred záujmami našich občanov a rodín a výrazne sťažuje rozhodovanie obcí v neprospech vplyvných hazardných mafii. Vznikla vládna moc politického a skutočného hazardu s našimi budúci osudmi.

Vláda a parlament musí presne definovať národné záujmy, kde najmä energetika, infraštruktúra, dôležitá časť bankovej sféry a prírodné zdroje budú plne v rukách štátu. Finálna výroba a výrobná vyššia pridaná hodnota musí byť daňovo a inak reálne preferovaná pred „neokoloniálnou“ výrobou polotovarov.

Národný volič má veľký problém, koho voliť. Je tu fakticky už (proti)národný(a) SMER-SD a SNS. Žiaľ, ešte „pronárodní občania“ ani pod vplyvom propagandy už asi nebudú voliť tieto strany, ktoré „národné sklamali“. Takíto národní voliči majú dnes veľmi obmedzené možnosti voľby. Koho majú národní voliči vlastne voliť. Stále viac a viac neoliberalný a de facto protinárodný Smer na spôsob ministra kultúry a „slniečkarskej“ RTVS, alebo SNS fakticky „bez národnej chrbtovej kosti“. Už z hľadiska názvu a obsahu – SNS – je neprijateľne „protinárodná“, koalíčne odsúhlasuje ďalšie oslabenie suverenity Slovenska. Je to pre národných voličov veľký problém.

Vzniklo „národné voličské vákuum“. Otázka je, kto ho obsadí. Možností nie je veľa. Je tu ĽS – Kotleba. Návrh generálneho prokurátúra na zrušenie tejto strany ma skôr politické ako právne pozadie a paradoxne len zvýši ich voličskú podporu. Obdobne ako zrušenie dvojkoľovej voľby predsedov samosprávnych krajov sa uvedený návrh generálneho prokurátúra minie politickým cieľom. Jeho politickým zadávateľom to neprinesie politický úspech. Je to len ďalší nedomyselný postup. Len Glváča doplnil Čížnar, či skôr mocenské špičky, ktoré stoja za nimi. Nemožno vylúčiť, že pri náraste voličských hlasov strany Kotleba - ĽS vznikne na platforme budúceho parlamentu akýsi „protikotlebovský národný front“. To však následne vyvolá značné voličské sklamanie zo stavu parlamentarizmu, urýchli začiatok konca dnes etablovaných strán a paradoxne urýchli politický radikalizmus. To sa potom reálne prejaví v ďalších voľbách.

Aj národné fronty majú svoje obsahové a časové medze a nakoniec totálnou deštrukciou známej politickej scény Tiež voličom dôjde trepezlivosť s alibizmom súčasných politikov pracujúcich pre oligarchov v pozadí. Oligarchia na to bude reagovať vznikom svojich nových politických klonov. Možno sa v budúcnosti stretne so stranou nejakého „slovenského Babiša“, či „klonom Trumpa na slovenský spôsob“, či by ovplyvnila voličov národnými tézami v štýle poľskej strany Práva a spravodlivosť alebo národnými tézami od „nového slovenského“ politika typu Orbána. To je otázka. No uvidíme.

Do parlamentných volieb je ešte nejaký čas. Suverenisti a názory na striktnú ochranu suverenity

Slovenska nemajú vo vládnych stranách zastúpenie. Paradoxne ich trochu cítiť napr. u liberálnej strany SAS. To sú slovenské paradoxy. Bývalé pronárodné strany dnes chcú odovzdať doslova na „zlatej mise“ už zvyškovú suverenitu Slovenska pod hrozivým a opakovaným hlásením sa do najrýchlejšej integračnej vlny v EÚ.

Po známych maďaričovských protimaťiarskych verejných výroch, znevažujúcich túto národnú inštitúciu, by na to mohla Matica slovenská náležite a zodpovedne odpovedať. Matica slovenská je dnes, žiaľ, skôr upadajúca spoločenská sila, hoci ešte vždy s určitým potenciálom. Matica slovenská by mala v blízkej budúcnosti nabrat' novú spoločenskú silu v suverenistických postojoch ako spoločenský hlas konzervatívneho a svojbytného Slovenska, ktoré odmieta odovzdávať Bruselu ďalšiu národnú suverenitu. Bolo by to nové spoločenské a pre slovenský národ prospešné poslanie MS s „neotrupovským heslom na slovenský spôsob“ - Slovensko na prvom mieste.

Zrušenie dvojkoľovej voľby predsedov samosprávnych krajov (županov) je znamením nielen nedostatku presadzovania národných záujmov, ale aj nedostatku v intelektuálnom potenciáli iniciátorov a tvorcov tejto nedomyslenej zmeny.

Záverčná výzva v prospech Slovenska a jeho budúcnosti znie: Suverenisti zo všetkých kútov Slovenska, spojme sa. To platí aj na doterajších priaznivcov SMERu-SD, SNS a ďalších národných zoskupení. Čo nás spoločne spája, a je neobetovať ani milimeter slovenskej suverenity.

Už ani o krok. Slovenská suverenita je posvätná.

BRUNO ČANÁDY

Kristína Pavlovičová:
Veľkomoravský Proglas,
Typi Universitatis Tyrnaviensis,
2016

Od prvého prebásnenia Proglasu Viliamom Turčánym v dnes už fundamentálnej knihe Eugena Pulinyho Slovesnosť a kultúrny jazyk Veľkej Moravy (1964) už uplynulo viac ako päťdesiat rokov.

Za tento pomerne dlhý čas sa Proglasu systematicky venovalo množstvo jazykovedcov, literárnych vedcov, básnikov, ktorí skúmali a interpretovali túto „veľbáseň storočia“. Vyše polstoročia sleduje Konštantínovu báseň spomínaný Viliam Turčány, ktorý svoje prebásnenia inovuje a predkladá nové

Veľkomoravský Proglas

pohľady odkrývajúce tajomstvá tohto starobylého Predslovu. Za všetko a za všetkých uveďme aspoň samostatné vydania Turčányho prebásnenia iniciované kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom vo vydavateľstve Herba alebo nedávne vydanie Literárneho informačného centra Proglas – Preklady a básnické interpretácie (2012) s predslovom kardinála Jozefa Tomka.

Proglas je alegoricky povedané aj predslovom celej našej kultúry a v rámci nej zvlášť krásnej literatúry. Ak Proglas vnímame v intenciách bohatej tradície, pevne späť s osobnosťami našej kultúry a obzvlášť literatúry, je žiaduce k nemu pristupovať s úctou a pokorou, celkom osobitne. Rozhodne nie ako k hoci ktorej inej básni staršej slovenskej literatúry. Nesvedčí o tom nová kniha Kristíny Pavlovičovej Veľkomoravský Proglas. Tento predslov k Evanjeliu sv. Jána chápeme ako prejav sebestačnosti staroslovičiny i ako básnického jazyka na vynikajúcej úrovni. Už v roku 1943 konštatoval Roman Jakobson: „Márne by sme hľadali v iných krajinách stredovekej Európy obdobie tejto pribojnej básne, literárnu pamiatku príbuzného obsahu.“

Pre autorku je všetko len „údajné“ (hypotetické verzologické analýzy, domnelý veršový systém, atď.) a dospela k názoru, že Proglas nie je dielom Konštantína Filozofa a nie je ani básňou. Svoje tvrdenia podkladá rôzne, napr.: „Ak by bol jeho autorom skutočne Konštantín Filozof, neoznačil by sám seba za blaženého učiteľa nášho. Ide teda o neskoršiu vsuvku.“ Takéto úvahy sú však pomýlené, keďže nie je azda ani potrebné zvlášť vysvetľovať, že obdobné vyjadrenia sú v stredovekej, zvlášť cirkevnej, terminológii bežné.

Kľúčovou kapitolou monografie je druhá časť nazvaná Charakteristiky formy textu. V tejto kapitole sa zo strany Pavlovičovej ušlo doslova každému, kto sa kedy Proglasom vôbec zaoberal: opäť Turčány, Jozef Minárik, Stanislav Šmatlák, Katarína Habovštiaková, Zuzana Kákošová, Teodor Križka, Marta Kerulová, Eva Fordinálková, Ján Zambor, Pavol Žigo, Matúš Kučera, Peter Ratkoš, atď. Nadmieru pranieje Turčányho, keď zavrhuje jeho početné objavy súvisiace s Proglasom. Podľa Pavlovičovej všetci menovaní pracovali a pracujú s Proglasom nekriticky a neakademicky. Obsiahle pasáže svojej knihy uverejňovala Pavlovičová v roku 2015 vo viacerých číslach časopisu Slovenská literatúra, pričom na tomto fóre vyvolala polemiku s už menovaným

Jánom Zamborom, ktorý viaceré jej vyjadrenia korigoval. Jej články boli uverejňované pod názvom Nejasnosti okolo veľkomoravského staroslovičenského Proglasu.

Pavlovičová svoju základnú tézu: „Proglas ako báseň je rekonštrukciou Rajka Nachtigala, Proglas ako báseň je text 20. storočia,“ zopakuje v knihe ikskrát, takmer sústave až refrénovito, ako keby chcela sama seba presvedčiť o tejto svojej domnienke. Na akéhokoľvek čitateľa inflácia tejto tézy pôsobí minimálne rušivo. Autorka zhadzuje aj iné zistenia týkajúce sa Proglasu. Zavrhuje tvrdenia označujúce báseň ako hymnus, neakceptuje ani charakteristiku básnického prológu:

„Z vecnej stránky je toto konštatovanie pomýlené.“ (s. 48) „Je to nereálny

mýtus, ktorý, ako vidieť už v začiatkoch jeho budovania, je postavený na dezinformáciách a skresleniach.“ (s. 49).

Niektoré autorkine zistenia sú priam komické. Zrejme nie náhodou, lež pre jeho otvorenú vecnú polemiku, venuje osobitú pozornosť Jánovi Zamborovi: „Ak existuje písmenové Slovo, potom existuje aj písmenový Kristus, lebo v kontexte Proglasu a v biblickom kontexte Slovo je Kristus.“ Vskutku objavne!

Niektoré Pavlovičovej zistenia by azda mohli byť prínosom pre novú a aj podnetnú diskusiu okolo Proglasu, no povýšenecká a pohrdajúca dikcia jej vyjadrení je eticky nekorektná a odborne slabá. Uvádzame niekoľko príkladov: „Citát z Biblie je to najjednoduchšie, pričom nemožno nič pokaziť.“ Netýka sa to však našich prekladateľov Proglasu.“ (s. 62) Takto vlastne uráža všetkých prekladateľov. Obdobne: „V. Turčány sa nazdáva, že Konštantín Filozof si ho (Proglas, poznámka P. T.) zámerne vbral na začiatok svojho prekladu... Takéto uvažovanie je síce mýtotvorne veľmi produktívne, pokiaľ ide o cyrilometodskú tradíciu (Konštantín ako nový apoštol Ján), ale je založené na elementárnej neznalosti ortodoxie. Konštantín si totiž nevyberal, ktorým textom začne preklad evanjelia. Prekladateľ si zväčša nevyberá, ktorou časťou textu začne, ale prekladá od začiatku rad-radom.“ (s. 79.) Čo možno viac dodať, ak Pavlovičová poučuje Turčányho o tom, ako prekladateľ postupuje pri prekladaní? Paradoxne si však v nasledujúcich riadkoch v podstate sama protirečí, pretože uvádza príklady z liturgickej praxe, v ktorých je Jánovo evanjelium na ich počiatku. Ďalej kritizuje Turčányho vymenovanie štyroch evanjelistov: „Matúš i Marek s ním a s Lukášom i Ján.“ Vraj tak vytvoril dve dvojice evanjelistov, čo pôsobí máttuco, čo je celkom irelevantná poznámka.

Viac ako 400 poznámok pod čiarou pôsobí často máttuco a možno nájsť viacero nezrovnalostí. Napr. na strane 128 a 129 poznámky 444 až 449 neodkazujú na predošlý citovaný dokument. V závere autorka dospela k názoru, že Proglas je akýsi prekladateľský prológ. Pavlovičová nabáda k novej diskusii o starom texte s novými hodnotiacimi kritériami. Čo však považuje za nové hodnotiace kritériá? Po prečítaní jej monografie Veľkomoravský Proglas v ňom badať snahu o paškvilizáciu všetkého predošlého, čo zrejme nie je produktívna cesta nielen pri skúmaní tejto veľbásne, ale je to nenasledovania hodný príklad pristupovania k literatúre a literárnej vede vôbec.

PETER TOLLAROVIC

Prosba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme, že niektorí z vás reagovali na prosbu redakcie a podporili vydávanie nášho časopisu Kultúra. Tieto prostriedky však, žiaľ, nepokrývajú ani z tretiny výdavky na tlač časopisu.

Prosíme preto, nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Kardinál Sarah proti diktatúre hluku

*Človek nežije len z chleba,
ale z každého slova,
ktoré vychádza z Božích úst.
(Mt 4, 4)*

Po mimoriadnom úspechu knihy rozhovorov guinejského kardinála Roberta Saraha Boh alebo nič (Lúč, 2016), ktorá vyšla vo februári 2015 a bola preložená do štrnástich jazykov (autor ju bol vlni osobne predstaviť aj na Slovensku), kardinál a prefekt Kongregácie pre Boží kult a vysluhovanie sviatostí pripravil s francúzskym no-vinárom Nicolasom Diatom ďalšiu knihu s názvom Sila ticha – proti diktatúre hluku. Pôvodné vydanie vo francúzštine s názvom La force du silence. Contre la dictature du bruit vyšlo v parížskom vydavateľstve Fayard 5. októbra 2016. V slovenčine ho vydalo vydavateľstvo Lúč 9. júna 2017, skôr ako napríklad v Taliansku.

Najväčší rozruch pred pár mesiacmi v celom svete spôsobilo, že úvod k tomuto dielu kardinála Saraha napísal emeritný pápež Benedikt XVI. Totiž obyčajne býva, že k pápežovým textom iní píšú úvody; tu je to opačne.

Z evanjelií vieme, že Ježiš opätovne v samote prežíval noci „na vrchu“, v modlitbe a v rozhovore s Otcem. Vieme, že jeho reči a jeho slovo pochádzali z jeho mlčania a len tam mohli dozrievať. Z toho vyplýva, že jeho slovo môžeme pochopiť správne len vtedy, keď vstúpime do jeho mlčania, keď sa a naučíme počuť ho v jeho mlčaní... Kardinál Sarah je duchovný učiteľ, ktorý hovorí z hĺbky mlčania s Pánom, z vnútornej jednoty s ním, a tak má naozaj čo povedať každému z nás... Musíme byť vďační Svätému Otcovi Františkovi, že do vedenia kongregácie, zodpovednej v Cirkvi za slávenie liturgie menoval takého duchovného učiteľa, lebo kardinál Sarah je majstrom ticha a vnútornej modlitby, a preto je liturgia v dobrých rukách, napísal vo svojom úvode ku knihe kardinála Saraha Sila ticha pápež Benedikt XVI.

Úvahy kardinála Saraha v Sile ticha sú venované predovšetkým nášmu vzťahu k Bohu cez liturgiu Cirkvi, kde veriaci človek je pozvaný, aby sa ponoril do tajomstva Kristovej smrti na kríži, jeho zmŕtvychvstania a života v Eucharistii. Kardinál si všima súčasnú desakralizáciu kresťanstva, ktorú už pred desaťročiami spôsobili vplyvní teológovia a ďalší muži Cirkvi. Tí si totiž mysleli, že kvôli vteľeniu Božieho syna, že sa stal skutočným človekom z mäsa a kostí, a preto kategória posvätného stratila opodstatnenie (s. 148).

V poslednom čase mám často dojem, že sme sa v katolíckom kulte posunuli od uctievania Boha k predvážaniu sa kňaza, miništranta a veriacich – píše kardinál Sarah. Prestali sme používať výraz zbožná úcta, úplne sme zbagatelizovali jeho význam. Vín na tomto diele skazy majú liturgisti, ktorí ju označili za prejav bigotnosti, zatiaľ čo veriaci ľud nútli zňašať liturgické experimenty a na dŕvažok pritom odmietali rôzne formy spontánnej zbožnosti a úcty. Podarilo sa im zaviesť potlesk, dokonca aj počas pohrebných omší, kde sa smú-

tok za normálnych okolností vyjadruje slzami. Či Kristus nezaplakal, keď zomrel Lazár? Preniknutie potlesku do liturgie je neklamným znakom toho, že Cirkev stratila zo zreteľa podstatu posvätnosti. (s. 171).

Vplyv týchto zmien je veľmi závažný. V krajinách, ktoré sa považujú za laické, nezaťažené náboženstvom a oslobodené od Boha, už nejstuje spojenie s posvätným. Mentalita ľudí, ktorú možno označiť za sekularizovanú, sa pokúša spod neho vymaniť. (s. 147) Ustavičnými zmenami a prispôbovaním podľa nezávislých individuálnych rozhodnutí, ktoré nemajú iný cieľ než ohúriť myseľ človeka s jeho sklonom k profanácii, poznačeného hriechom, príklonom k svetským veciam, relativizmom a odmietaním Boha, sa tajomstvo stráca. Koľko je dnes na Západe prázdnych, zatvo-rených, zničených chrámov, ktoré boli v duchu pohrdania ich posvätným charakterom a pôvodným určením pretvorené na svetské stánky? (s. 167).

Dôsledky sa prejavujú v každodennom živote spoločnosti aj mimo kostolov. Niektorí kňazi ...rečia však ďalej a médiá ich vďačne počujú a chytajú sa nezmyslov, ktoré hlásajú, zvlášť, ak sa vyhlasujú za priaznivcov nových posthumanistických ideológií v oblasti sexuality, rodiny a stavu manželstva. Títo kňazi považujú Boží zámer s manželským životom za „evanjeliový ideál“. Manželstvo už nie je požiadavkou Boha a jeho vôľou, ktorého vzorom je zväzok medzi ženichom Kristom a nevestou Cirkvou. Niektorí teológovia v samolúbosti a arogancii zachádzajú tak ďaleko, že hlásajú svoje osobné názory, hoci veľmi ťažko o nich možno povedať, že sú v súlade so Zjavením, cirkevnou tradíciou, všeobecne platnou zvrchovanou autoritou a učením Cirkvi. Tak sa s hlasnou podporou médií dostávajú až k popieranu Božieho zámeru. (s. 49)

Vo svojej knihe sa kardinál Sarah opakovane odvoláva na posledných pápežov: Pavla VI., Jána Pavla II., Benedikta XVI. ako aj Františka, lebo práve on mu zveril úlohu pokračovať v reformnom diele začatom pápežom Benediktom. Vatikánsky minister pre liturgiu sa odvoláva na Františkovu autoritu najmä v pasážach, kde opisuje situáciu radových veriacich, ktorí sa stali obeťou arogancie tých, ktorí sa pokladajú za „osvietené“ autority, a vďaka týmto „autoritám“ boli ochudobnení o prístup k tajomstvu Boha.

Vo svojich návrhoch na nevyhnutnosť liturgickej obnovy, kardinál Sarah nepolemizuje s učením Druhého vatikánskeho koncilu. Práve naopak. Dnes sa viac ako inokedy musíme nechať viesť koncilovým poučením o posvätné liturgii, ktoré je súčasťou Sacrosanctum concilium, konštitúcie o posvätné liturgii. Ešte aj päťdesiat rokov po jeho vyhlásení ustavične objavujeme jeho hĺbku. Nastal čas nechať sa poučiť skutočným odkazom koncilu, a nezneužívať ho na ospravedlnenie snahy o kreativitu. Sväté omše zahŕňajú hlučnou mnohovravnosťou sa stávajú únavnými slávnosťami. Asi najruko-

lapnejším symptómom tohto neduhu je všadeprítomný mikrofón. Dnes ho považujeme za jednoznačnú nevyhnutnosť, dokonca si kladieme otázku, ako mohli kňazi slúžiť omše pred jeho vynájdením. (s. 162)

Kardinál Sarah vo svojej Sile ticha nepredstavuje nejaký hotový program liturgickej reformy, ale poukazuje na tie prvky, ktoré považuje za najdôležitejšie. Jedným z nich je návrat ticha do liturgie, ktoré je „zvukovým závojom“ zjavujúcim tajomstvo. Hovorí napríklad, že počas slávenia svätej omše sa treba vyvarovať akýchkoľvek príhovorov či prezentácií osôb mimo homílie (s. 171). Kardinál zvažuje aj možnosť vrátiť do istej miery ticho aj do eucharistickej modlitby, cituje kardinála J. Ratzingera a pripomína, že aj Druhý vatikánsky koncil počítal so zachovaním chvíľ ticha počas eucharistickej obety. Spomína tiež kňazov a biskupov, ktorí nezachovávali silentium a vážnosť v sakristii a počas procesií (s. 169). Pripomína, že sústredenie podporuje aj primeraný výber liturgic-kých spevov a najmä využívanie gregoriánskeho chorálu, ktorý pramení z monastického stíšenia a ku stíšeniu aj vedie. Ako prefekt Kongregácie kardinál Sarah potvrdzuje, že Rímsky misál dovoľuje slúžiť liturgiu ad Oriente, lebo ide tu o apoštolskú tradíciu, pričom odporúča, aby sa v každej farnosti sv. omša pravidelne slúžila aj takto a pripomína, že tam, kde to nie je z praktických dôvodov možné, má byť na oltári dobre viditeľný kríž ako orientačný bod pre všetkých. Dodáva, že kňazi, ktorí slúžia Eucharistiu obrátení rovnakým smerom ako veriaci, sa správajú inak. Pokúšenie vystupovať ako herec na scéne, ako to pomenúva pápež František, je oveľa menšie! (s. 165) Určite si nevieme predstaviť vodiča autobusu, ktorý by bol počas jazdy obrátený tvárou k ľudu.

Ticho je zvukovým závojom, ktorý chráni tajomstvo a svätý Ján Pavol II. nás učí, že toto tajomstvo zostáva stále v skrytosti a halí sa v mlčaní, aby sme sa vyhlili tomu, že si na miesto Boha postavíme nejaký idol. Ak kresťania stratia zmysel pre ticho, dostávajú sa do veľkého nebezpečenstva, že sa stanú modloslužobníkmi. Opájame sa vlastnými slovami, ohraničujú nás len na to, čo je stvorené. Očarení hlukom ľudských rečí sa v ich zajatí vystavujeme riziku, že budeme uctievať niečo, čo nás neprevyšuje, že si vytvoríme boha na svoj obraz. (s. 156-157)

Ak je to Božia vôľa, v liturgii nastane reforma reformy, keď to on bude chcieť a ako to bude chcieť. Dôjde k nej napriek škripaniu zubami, lebo od nej závisí budúcnosť Cirkvi. (s. 166)

Knihá Sila ticha všetkým, ktorí po nej siahnu, nielen položí otázky o ich duchovnom živote, ale ponúkne aj odpovede, ako sa pokúsiť mlčať, aby sme mohli počuť hlas Boha, ktorý chce prehovoriť v našom srdci a v tichu nášho svedomia. Vitáme, že kniha Sila ticha vyšla aj v slovenčine. Určite o nej platí, že nielen z chleba je človek živý.

JÁN KOŠIAR

Letí ťažký kameň, kto vie, kde sa zastaví a koho ako nájde... Cieľavedomá výchovná práca nemôže mať osobitnejšie snaženie, než aby vo svojej práci držala svojich zverencov ďaleko od všetkého toho, čoho vplyv na nich celkom jasne a bez pochyb nevidí; aby držala svojich zverencov ďaleko od takých vplyvov, ktorých zlé pôsobenie sa dá čo len tienisto predpokladať. Lebo kto vie, kde sa v duši jednotlivých študentov zlý vplyv zastaví, aký bude mať dôsledok, kto vie, aké morálne dispozície nájde u jednotlivých študentov, či v nich už je toľko sily, aby vylúčili pochybnosti natoľko, aby im v duši nezostala žiadna špina.

Vodenie mládeže na predstavenie

JOZEF TISO

Dva filmy

do kina je problematické, a s týmto sa musíme na základe udalostí uplynulých dní aj na toto mieste zaoberať.

Vo svätej horúčke horela celá krajina: Náród je korunovaný! Mystická žiara koruny svätého Štefana vyvolala čarovné dojmy v národe. Radosť v srdciach, slzy v očiach; oduševnenie prúdi z centra krajiny na celú krajinu, ktorá sa napriek studenému, škaredému zimnému počasiu, akoby jagala v mystickom svetle jarného slnka. Kto nemohol vidieť tento čarovný sviatočný akt v hlavnom meste odetom do sviatočného odevu, v ktorom takou jednoliatou vrelosťou pulzovalo spolu oduševnené vlastnecké a jednotne katolícke cítenie maďarstva, ten túžobne očakával deň, v ktorý z milosti kina bude môcť uvidieť vysnenú skutočnosť. A svitol aj tento veľký deň... Vďaka spoločnosti Uher a Kino Riport aj v najzapadnutejšom kine krajiny sa na program dostala korunovácia Karola IV. Nadšenie, ktoré ešte od 30. decembra neopadlo, znova vzplanulo a malí i veľkí krajiny sa hrnuli korunovať. Je prirodzené, že školy každého druhu bez výnimky tam priviedli svojich žiakov, aby videli hrdosť Maďarov a aby o tom mohli rozprávať svojim neskorším vnukom. To, čo ináč prísne zakazuje školský disciplinárny poriadok – prekročenie prahu kina, to sa teraz stáva pri úradnej asistencii učiteľov, lebo kino je v tomto prípade svätynou, zbožne tichou svätynou korunovačného kostola... teda aspoň to sme očakávali a s touto slávnostnou náladou sme tam vkročili, o to viac, že program sľuboval okrem toho aj inú maďarskú špecialitu: literárne dielo, a z toho to najlepšie, Karthauského od baróna Józsefa Eötvösa.

Žiaľ, kino sa nezaprelo. Nielenže urobilo pornografickú frašku z tejto pýchy našej literatúry, v ktorej zahľabnia filozofického spisovateľa nahradili zmysly dráždiace a fantáziu rozpaľujúce nehanbnosti, ale svojou nebezpečnou tendenciou, ktorá sa prejavila v takom zložení programu, že samotný majestátny korunovácie obhádzal bлатom. Vyostrene premieta na biele plátno v prvej časti zvrhlost panskej triedy počnúc zemanom až celkom nahor po knieža, pričom sa jednotlivé spoločenské triedy objavujú v rýchlym slede najprv v honosných úradných úlohách, vzápätí v najnižších nemravnostiach. Hnus

a odpor sa musel vzbudiť v duši diáka proti týmto spoločenským triedam, ktoré sa navonok stavajú do pózy dôstojnosti, vážnosti a mravnosti, vo vlastných kruhoch sú však tým najodpornejším spôsobom nemravní.

A po takomto úvode prišla na rad korunovácia... tie isté spoločenské triedy sa tu objavujú vo sviatočnom šate. Tvária sa vážne, vykonávajú obrady, prisahajú... ale ozýva sa tendencia prechádzajúceho filmu: hnusné farizejstvo, ktoré pod vonkajším obradným svätuškárením prevádza v divokých orgiách zvrhlost a nemravnosť. Ako keby som bol počul zubami škripajúcu nenávisť tendenčného zostavovateľa programu

proti náboženskej podstate korunovácie, ako keby som bol videl jeho ruku, zovretú v päšť, ktorou rozduchával oheň nenávisťi proti vyšším kruhom, ale ktorá, viadiac nadšenie celej krajiny, sa stiahla do tmavého brloha slobodomurárov, aby sa príležitostne opäť vyrútila so zákernou nenávisťou a pokazila na lesku osláv toľko, koľko len vládze a v duši národa zamorila toľko, koľko len jej zlomyseľnosť dá.

A na toto predstavenie sme my zobrali našich zverencov – my, vychovávateľa katolíckej mládeže, ktorí ináč pracujeme a snažíme sa o zjemenie ich duší! Na starých stránkach Biblie čítame, že Židia si tak stavali svoju zbúranú svätynú, že v jednej ruke držali murárske náradie a v druhej šablú na odrazenie nepriateľa. Náradie a šablú slúžili tomu istému cieľu: stavbe svätyně – dnes však akoby jedna ruka búrala to, čo druhá postaví, a to nie jednoducho búrala, ale ostrou, prenikavou, do živého tnúcou šablou, ktorá spôsobí na mladých dušiach sotva sa hojace rany. Čo je platné krásne slovo, na čo je oduševnená reč zo strany vychovávateľa, odkiaľ môže nabráť morálnu prevahu nad poslucháčom, tak potrebnú pre úspech svojej práce, ak ten vidí, že to, čo sa zatracuje v laviciach školy, v tom sa môže vyžívať na bielom plátne s jeho pozhnaním? O to viac, keď toto sa nestalo prvýkrát, ale opakovane?

Je všeobecne známa vec, že niet dôverivejšieho človeka ako je pedagóg, svoj idealizmus predpokladá aj v iných, aj v tom, kto urobil z kina už dávno obchod; dôveruje teda v úsudok obchodníka, že čo je vhodné pre mládež. Ale keďže už opakované prípady potvrdili takúto zlyhanie, musí byť v ňom toľko sily, ktorá diktuje, aby, keďže v tomto čase je kino a vo veľkej miere aj divadlo v nezodpovedných rukách, vodenie mládeže na predstavenia do divadla a do kina bez predchádzajúcej cenzúry predvážaného diela, raz a navždy zakázal. Ústavy majú na to možnosť, aby predviedli význačnejšie filmy vo vlastnej kompetencii a ústavy nájdú na náklady takýchto domácich predstavení aj dostatočné zdroje. Burina vyrastie zo zeme aj sama, nie ešte keď jej pomáhajú... zlatistá pšenica si však žiada investíciu, starostlivé obrábanie, mnoho trápenia, milujúcej starostlivosti a dôkladnej usilovnosti.

Nyitramegyei szemle,
r. 25, 1917, č. 2, str. 3-4, Két film

Záverečná kapitola z knihy Františka Vnuka *NEUVERITELNÉ SPRISAHANIE, vojenské a politické akcie proti Slovenskej republike v roku 1944, ktorá vyšla pred 53 rokmi (v roku 1964) v knižnici Literárneho almanachu Slovák v Amerike, Middletown, Pennsylvania, USA. Záver sa nachádza na s. 192 – 197.*

Napriek dvadsaťročnému časovému odstupu, napriek desiatkam kníh a stovkám článkov, napriek rôznym ústavom dejín KSS a ústavom SNP, ostáva otázka povstania viac zatemnenou než vyjasnenou. Dnes mladý študent slovenských dejín, ktorý povstanie nezažil, nie je v stave utvoriť si zo všetkej tej masy informácií nijaký kompaktný obraz povstania. Nevie si poradiť s tým množstvom vzájomne si protirečiacich vykreslení udalostí, kde autori prisahajú, že len a jedine v ich verzii možno nájsť pravdu a všetko, čo je mimo, je lož. Chudák študent sa skôr dozvie, čo sa udialo pri Rozhanovciach r. 1312, než čo sa dialo v Banskej Bystrici v r. 1944.

Cieľom tejto práce nebolo (opakujem: nebolo) zaplniť túto medzeru, nemal som v pláne písať podrobnú históriu povstania. Ako som spomenul v úvode, chcel som zverejniť niekoľko zaujímavých a podľa mojej skromnej mienky, dôležitých nemeckých dokumentov. Aby som ich mohol vsadiť do príslušného časového rámca, pokúsil som sa vykresliť ich na vtedajšom historickom pozadí. Z tohto úmyslu sa niekoľko dokumentov rozrástlo v dlhšiu prácu, ktorej podstatu možno zhrnúť do tohto krátkeho resumé:

Keby sme nebrali do úvahy nič iné, iba hmotné škody a straty na ľudských životoch, povstanie by malo zabezpečené miesto v slovenských dejinách ako národné nešťastie obrovských rozmerov a ďalekého dosahu. Jeho dosah je tým tragickejší, že bolo namierené proti štátnej samostatnosti, ktorá je najvyššou metou každého civilizovaného národa. Nebolo to spontánne ľudové hnutie a okrášľovať ho prívlastkom „národné“

je prinajlepšom nevkus. Bola to práve široká ľudová základňa, ktorá povstaniu chýbala, a to viedlo aj k jeho rýchlemu zrúteniu. Pritom však nemožno obísť skutočnosť, že sa na ňom zúčastnilo – podľa socialistických štatistik – vari 80 tisíc Slovákov so zbraňou v ruke a bolo treba privolať do 30 tisíc nemeckých vojakov k jeho likvidácii. Čím to vysvetliť?

Štúdium nemeckých dokumentov naznačuje dvojaké príčiny:

I. Psychologické: Bola tu vojna, do ktorej sme sa neobozretne zaplietli a ktorá z pochopiteľných príčin nebola populárna. Keď sa vojnové šťastie odvrátilo od Nemcov, ktorí – nie našim

ností. Nepriateľská propaganda, zbehlá vo všetkých trikoch svojho remesla, šikovne využila každú príležitosť. Vedela vraziť klin do pukliny a vytvoriť z nej priepasť, z miernych náhľadových rozdielností vedela vyrábať svetonáhľadové diferenciácie. Pravda, najúčinnjšou zbraňou nepriateľskej propagandy boli vojenské víťazstvá spojencov na všetkých frontoch.

II. Politické: Tieto mimoriadne okolnosti vyžadovali silnú a rezolútnu vládu. To sme, bohužiaľ, nemali. Nedostatok rezolútného a odhodlaného vedenia bol z našej strany najväčším darom odbojárskym a konšpi-

buržoázie a vťahlo armádu do povstania, ktoré bolo vyložene protištátne. Vinou nezodpovedného vedenia (Bodický, Plakinger, Slezák) neobstáli v čase skúšok ani bezpečnostné orgány.

Videli sme, že kde slovenské vládne vedenie bolo nerozhodné a slabé, tam organizátori odboja boli bezohľadní a vo voľbe prostriedkov nevyberaví. Ako ľudia naučení loviť v mútnom, využili apatiu a chaos vo svoj prospech. Pomery im hrli do rúk a nimi vyvolaný protištátny ozbrojený odboj mal spočiatku náznaky široko založenej akcie. Vyhliadky na úspech však stroskotali, keď vyšlo najavo, že povstanie nielenže nie

s juhoslovanskými partizánmi viedlo k záveru, že slovenský národ nevidel v povstaní svoj boj. Videl v ňom iba záležitosť niekoľkých jednotlivcov, ktorí v predvečer skončenia vojny chcú bojovať do poslednej kvapky jeho krvi za svoje sebecké záujmy. Dotkli sme sa v krátkosti aj toho, ako povstanie ožobráčilo Slovensko hospodársky a poškodilo politicky. Napokon na portrétach popredných činiteľov povstania sme si mohli overiť, ako rýchlo pokuta dohonila hriech, ako sa na slovenských demokratoch osvedčila zásada, že kto má komunistu za spojencu, ten nepotrebuje protivníka, a ako sa

FRANTIŠEK VNUK

Neuveriteľné sprisahanie

vlastným výberom, ale neunikateľnou geopolitikou – boli naši ochrancovia a spojenci, celý národ zachvátil akýsi komplex spoluviny, ktorý rozhodoval národnú morálku. Krátke trvanie štátu nestačilo utvrdiť v ľuďoch ten zmysel pre štátnosť, ktorý kladie samostatný štát na najvyššie miesto v hierarchii hodnôt národa. Do štátnej administratívy boli prebraní ľudia odchovaní v maďarských školách alebo skompromitovaní oportunistickým čechoslovakizmom a šesť rokov (z toho päť vojnových) bolo prikrátkym časom na prečistenie ich charakterov, zbavíť ich cudzích nánosov a obrodíť ich národne. Politicky uvedomelá mladá generácia nám síce dorastala, ale bola početne malá a neskúsená. V ťažkých skúškach práve v nej duch štátnosti našiel svojich oddaných a obetavých vyznávačov.

Tieto slabosti nemohli ostať skryté pred nepriateľmi slovenskej samostat-

ratívnym skupinám. V predošlých kapitolách sa poukázalo na to, aké polovičaté, neslané-nemastné boli opatrenia slovenskej vlády. Obžaloba, že slovenská vláda pozvala nemecké vojsko na potlačenie partizánov, dostáva vo svetle dokumentov práve opačný charakter: slovenskí vládni činitelia sa dopustili chyby práve tým, že nemecké ponuky vojenských opatrení proti partizánskym bandám sústavne odmietali a odďaľovali ich, až kým sa už ďalej odkladať nedalo. Ale vtedy bolo už neskoro.

Nedostatok politického uvedomenia sa najtragickejšie prejavil v armádnom vedení. To od leta 1943 prestalo byť (až na malé výnimky) silou, na ktorú sa vláda mohla oprieť a národ spoľahnúť. Nepraktickí politici – akými generáli a dôstojníci spravidla sú – slovenské vojenské vedenie sa stalo povolným nástrojom bezzásadových politikov čechoslovácky zmýšľajúcej

je národné, ale je namierené proti tým najbyťostnejším záujmom národa.

Sledovali sme, ako Slovenská národná rada povstanie pripravovala, vyvolali ho však Moskvou vyslaní partizáni pravdepodobne s úmyslom opakovať na Slovensku varšavskú tragédiu. Len neskôr (v polovici septembra 1944), keď sa ukázala slabosť buržoázneho vedenia a vyskytla sa možnosť ľahkého uchvátenia všetkej moci komunistami, začala Moskva podporovať povstanie dodávkami zbraní, vysielaním odborníkov, mužstvom (letecký pluk, paradesantná brigáda). Ale ani to nepomohlo. Nemajú opory v ľude, povstanie pomerne rýchle dotlelo a vyhaslo.

Poukázali sme na to, že relatívne slabé nemecké oddiely zlikvidovali takmer trojnásobnú povstaleckú presilu a napriek výbornému defenzívnemu terénu, za necelé dva mesiace. Prirov-

na slovenských komunistoch vyplnil výrok o revolúcii, ktorá pohlcuje vlastné deti.

Výdobytky slávneho povstania nemali väčšiu cenu ako papier, na ktorom boli napísané. Všetky tie uistujúce záruky, podľa ktorých na Slovensku mal vládnuť Slováč, v Česku Čech, boli vždy iba mŕtvou literou, alebo boli praktizované polovičato, totiž, že v Česku vládol Čech, ale na Slovensku nie Slováč. Z odkazu povstania zostala varovná výstraha: „Pamätajte, Slováci, nič na svete nenahradí vlastný štát!”

Štátnosť je a ostane skúšobným kameňom povstania. Postavené pred túto skúšku, povstanie je a bude väzené na väzkach a nájdené príľahkým. V tom leží jadro nášho odmietavého postoja k povstaniu, toto je hlavná príčina, prečo ho musíme odsúdiť.

Pozorovateľovi, ktorý sleduje veci zvonka, alebo hľadá na ne zďaleka, tento aspekt často uniká, často sa stáva druhohradým. Pre príklady nemusíme ísť ďaleko, nájdeme ich aj americko-slovenskom prostredí: Redaktor Hušek tvrdil, že Tiso sa mal pridať k povstalcovi a ísť aj s vládou do B. Bystrice. Šmidkeho krajan, redaktor Pruša zložil dokonca rezolúciu, v ktorej pozdravoval povstanie. Nejednen z nás bol v emigrácii postavený pred otázkou (kladenu často dobromyseľne): Bol to protifašistický boj, prečo ste k nemu zaujali odmietavé stanovisko?

Pomer povstania bol však omnoho zložitejší, než jednoduchá otázka pripojiť sa, či nepripojiť sa. Povstanie prinieslo do popredia podstatné otázky národnej politiky a filozofie, ako napríklad, či sme samobytný národ, či máme nárok na vlastný štát. Povstalci odmietli takmer jednohlasnú pozitívnu odpoveď na tieto problémy, ignorovali plebiscit národa z r. 1938-39 a zaujali k nim postoj, ktorý nemožno nazvať ináč, ako reakčným. K prvej z týchto kľúčových otázok sa po dlhšom vnútornom spore vyjadřili, že tým samobytným národom azda sme, nad druhou otázkou – hoci z prvej priamo vyplývala – ani neuvažovali. Namiesto toho pod vplyvom medzinárodnej situácie v mene vlastných egoistických a triednych záujmov sa postavili proti

Vedenie partizánskej jednotky Stalin, zodpovedné za masaker pokojného obyvateľstva v Sklenom

dynamike slovenských dejín.

Dynamika dejín každého národa pracuje vždy v tom smere, že jej výslednicou je vlastný štát. Cesty a tempo tohto procesu bývajú mnohé a rozmanité, ale nikdy sa nejde spiatocným smerom. Z množstva ciest, ktoré sa ponúkajú, si však naši páni bratia a súdruhovia vybrali práve cestu naspäť. Povstanie bolo jednoznačne namierené proti vlastnému štátu. Vianočná dohoda i Deklarácia SNR z 1. septembra 1944 ostanú hanebnými dokumentmi práve preto, že odopierajú národu (dokonca v jeho mene!) nárok na samostatný štát. Keby všetky ostatné opatrenia a zákroky spojené s povstaním boli anjelsky dokonalé, táto jedna perverznejšia skutočnosť by stačila aby Slovák odmietol povstanie so všetkými jeho parafernáliami. Nestačí operovať argumentom, že pre budúce spolužitie s Čechmi (a s Podkarpatskými Ukrajincami!) slovenskí odbojári zaistili princíp rovnoprávnosti. To bolo iba jednostranné vyhlásenie, ktoré malo hodnotu zbožného želania. Česi sa celkom oprávnené pýtali, ako ich kto môže v neprítomnosti zaväzovať. Beneš sa za princíp rovnoprávnosti nikdy bezpodmienečne nevyjadril, a čo sa týka tých sľubov zo strany komunistov, o tom predsa každý vie, že sa dodržia iba vtedy, keď to osoží sovietskej mocenskej politike. Veď keď sa slovenskí komunisti začali odvolávať na princíp rovnoprávnosti, boli vyhlásení za buržoáznych nacionalistov a skončili vo väzení.

Pre tieto príčiny bude veľmi ťažko vysvetliť povstanie v termínoch, ktoré by boli zrozumiteľné a pritom i logické. Ak bol štát fašistický, prečo neoddelili fašizmus od štátu a nebojovali proti fašizmu, ale za zachovanie štátu? Nikto nechce zakrývať chyby a nedostatky, ktoré mladý, cestu si kliesniaci štát mal, pretože svojej geografii a z toho vyplývajúcej geopolitike uniknúť nemohol. Tieto prechodné a sprievodné znaky takmer každého nového štátneho útvaru na svete však nemožno zabsolutizovať a užívať ako argument proti štátu. V širšom kon-

cepte sú nepodstatné, podstatný je štát. To je hodnota, s ktorou sa nehazarduje, ani neexperimentuje. Nikto nemá právo posunúť politický vývoj dozadu o dve, alebo aj o viac desaťročí a zriecť sa štátnej suverenity za straku na kole. Nemal kto pripomenúť týmto politickým samozvancom, že štát je zlatá minca, ktorá nestráca na hodnote i keď azda prechádza cez nehoďné ruky?

Čo na to povedia budúce pokolenia? Aký osud vynesú nad ľudmi, ktorých podpisy sú na Žilinskej dohode i na Vianočnej dohode, ktorých mená figurujú medzi poslancami Slovenského snemu i Slovenskej národnej rady, ktorých programom bolo raz sovietske Slovensko, druhý raz oživené Československo?

Jestvovanie slovenského štátu nemožno vygumovať z dejín, ani zo slovenského politického seabavedomia. Na tom nič neodoberie ani nepridá prezývka „takzvaný“, „klérofašistický“, „bábkovy“ atď. Boli časy, keď jeho skutočnosť bral na vedomie, a to veľmi vážne, aj ZSSR a moskovský výbor KSČ. V telegrafických pokynoch, ktoré v marci r. 1940 posielal Gottwald prostredníctvom Exekutívy komunistickej Internacionály do Protektorátu, sa hovorilo:

„Združujeme výslovně, že pro naši stranu heslo plného práva na sebeurčení pro Čechy a Slovaky platí. Právo na sebeurčení znamená právo na samostatnou existenci. U Čechů bojujeme za obnovení národní a státní svobody. U Slováků bojujeme za plnou suverenitu nynějšího Slovenského štátu... Stará hesla o Slovensku necháváme padnout. Slovenský stát je daná základna pro boj za plnou hodnotu Slováků. Budoucí poměr mezi českým a slovenským státem je otázka práva na sebeurčení obou národů a závisí na válečných událostech...“

Rovnako explicitná je aj rezolúcia KSČ zo 17. mája 1941, v ktorej sa hovorí: „Politika strany na Slovensku musí vychádzať z predpokladu politickej, národnej a štátnej samostatnosti slovenského národa. Slovenský národ dnes žije svojím vlastným národným

životom.“ Pravda, tieto citáty sa neobjavili v Gottwaldových Spisoch, objavili sa iba nedávno, aby ospravedlnili „nacionalistickú“ politiku Osohu, Bašťovanského, Husáka a všetkých tých úbohých súdruhov, ktorí sa v rokoch vojny oduševňovali za Sovietske Slovensko, lebo to vyhovovalo Moskve a po vojne padli do nemilosti, alebo hynuli v žalári, lebo to nevyhovovalo Prahe. A takýchto dokumentov sa bude objavovať čím ďalej tým viac. Tu stojíme ozaj pred veľkou záhadou: ako týmito citátmi vysvetliť dorastajúcej generácii, že národ, ktorý v rokoch 1940-41 bol schopný „žiť svojím vlastným životom“, musí v r. 1963 vegetovať ako satelit naj-servilnejšieho satelita.

Ako nečestné a bezcharakterné bolo konšpirovať proti štátu, tak dôležité a imperatívne bolo bojovať za jeho zachovanie. A tu treba položiť niekoľko otázok aj našim vládnym činiteľom, lebo zdá sa, že ani oni neurobili všetko, čo sa v tejto veci urobiť dalo. V našej zahraničnej tlači sa z času na čas zjavujú zmienky o tom, že ku koncu vojny prišli za slovenskými predstaviteľmi emisári Moskvy a ponúkli zaručiť existenciu Slovenského štátu, ak slovenská vláda podľa vzoru rumunskej vlády prevesluje z nemeckej strany na sovietsku. Dr. Fraňo Tiso nedávno v Slobodnom Slovensku (č. 6-8, 1963) písal, že prišli osobne za Dr. Durčanským a ponúkli sa pomáhať Slovákom „proti Benešovi“. Dr. Durčanský v Bielej knihe tiež zaznamenal, že za ním prišli dokonca až do Rakúska. Je naozaj škoda, že dosiaľ ešte nikto neurčil presne dátum(y), nikto bližšie neosvetlil charakter a autoritu tejto podľa všetkého veľmi dôležitej misie. A čo je ešte dôležitejšie, nikto nevyjasnil, prečo sa táto ponuka odmietla.

Z politického hľadiska bol to nesmierne chybný krok. Podľa toho, ako sa doteraz veci opisujú, vyskytla sa tu možnosť zachovať kontinuitu štátu a naši politici ju kategoricky odmietli. Neobstojí námietka, že „nechceli sme mať nič s boľševikmi“. Ani nacisti neboli anjeli, a predsa sme neodmietli ich asistenciu pri vzniku a ich ochranu počas trvania Slovenského štátu. Neustále sa opakovalo, že Beneš je nepriateľom slovenskej štátnosti č. 1. Podľa toho Stalin mohol byť prinajhoršom iba nepriateľom č. 2 a jednoduchá aplikácia zásady o menšom zle by bola diktovala boľševikmi garantovaný Slovenský štát ako logický výber v danej dileme. Nebolo by to prvý raz v dejinách, že baránka pred vlkom zachránil silnejší vlk. Okrem toho je azda namieste pripomenúť, že v predvečer zničenia slovenskej samostatnosti mnohí Slováci vážili vyhliadky do budúcnosti oživením hesla, ktorým Vajanský kedysi zaháňal dotieravých hlasistov: „Keď sa máme utopiť, tak to urob radšej v ruskom mori ako v českej mláke“.

Je, pravda, ťažko súdiť, čo sa vskutku skrývalo za týmto sovietskym manévrom, či bol myslený úprimne a či vôbec mal tú dôležitosť, aká sa mu pripisuje. To by sa bolo vyjasnilo v ďalších rozhovoroch, ktoré však naši činitelia nepremyslene odmietli. Ale keby predsa sovietska ponuka bola viedla k zachovaniu Slovenského štátu, nuž potom je isté, že aj Sovietska Slovenská republika by bola viacej (menšie zlo) ako „šťastné“ Slovensko, ktoré stratilo politickú individualitu v socialistickej Československu.

TEODOR KRIŽKA

Povstanie

Pamiatke 20 000 obetí rebélie 1944, organizovanej a vedenej cudzími tajnými službami

Čo povedať? Nech zaznie kantáta pamäti, ktorá odpúšťa, no prosí, aby viac nezdvihol zbraň brat na brata za cudzie heslá, ani za chlad rosy

na bosých nohách. Naše imanie je tento kúsok zeme menom svojet' slovenská, inej my viac nemáme, k nej prichádzajú rodní po odpoved',

kde hľadať pravdu. Nemám dôvody zapredať svoju lásku ani vieru, len v nich mám nádej. S pravdou nechodí vojenská čížma zo žiadneho smeru.

Domov

Múka a voda, na plameni chlebič, z koreňa víno, dedina a zvon, to všetko mohlo celkom isto nebyť, ale je, teplo materinských lón.

Za domom vrátka, obzor plný vrchov, chodníček, studňa, nad potokom sad, ach, rodná zem s tým všetkým pod pazuchou, kam ukrývam sa od detstva tak rád.

Pomaly niet už ničoho, čo žilo, zostali iba vône v pamäti, len svätotajnske mušky, čo tak milo Pán letných nocí zavše rozsvieti.

Chodí tam duša, k rieke, kde sa penia včerajšie vody s vodou budúcou, a krajina ju kladie do záhrenia a ovíja jej nohy onucou.

Zavše mi srdce od úzkosti vrieska, no príde deň, keď zem ma poíska a vloží si ma do bočného vrečka, a bude teplá ako kolíska.

Snímka: Teodor Križka

Prínosná publikácia

LACKO, Martin: Keď slovenské povedomie bolo prenasledované ako fašizmus...

Prípady Jána Kamila Beňadika z roku 1958.

Bratislava: Politickí väzni -

Zväz protikomunistického odboja, 2017, 119 s.

Prenasledovanie Slovákov v Československu malo viacero podob a etáp. Po tzv. retribučnom súdnom pohone na tzv. buržoáznych nacionalistov a v roku 1958 na „zvyšky ľudáctva“. Bez ohľadu na účelové propagandistické nálepky mohol byť postihnutý každý, kto hovoril o národnom záujme, o právach Slovákov. V 50. rokoch všetko výsostne slovenské mohlo byť kvalifikované ako nacionalistické, protičeské, a teda protištátne.

Jednou z obetí protislovenského pohonu bol aj učiteľ, dlhoročný funkcionár Matice slovenskej a národný aktivista Ján Kamil Beňadik (1912, Brezany – 1973, Nitra). Za vyučovanie dejepisu v slovenskom duchu bol v roku 1958 odsúdený na tri roky nepodmienečne. Pritlačila mu aj účasť v Malej vojne, držba Hlinkovho životopisu či dokonca divadelná hra na oslavu slovenčiny, ktorú napísal. Súd jeho postoje označil za prejav „ľudáckeho fanatizmu, fašizmu, protičeskej nenávisti“, a kvalifikoval ako podvracanie ústavnej jednoty ČSR. Hoci od prípadu uplynulo takmer 60 rokov, je aktuálny aj dnes, keď čelíme novej vlne protislovenskej a protikresťanskej nenávisti a prenasledovania Slovákov za prejavy národného povedomia.

Kontakt:

ZPKO, Obchodná 52, Bratislava, info@pv-zpko.sk

V súvislosti s novelizáciou zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sa v tomto roku stal témou širšieho záujmu opäť Ústav pamäti národa (ÚPN). Je to potešiteľné, pretože inak o tejto inštitúcii v posledných rokoch málokto počul. Jej činnosť sa scvrkla na minimum a spoločenský dosah klesol na takmer nemerateľné čísla. Istý záujem si však tento ústav stále ešte zaslúži. Už len preto, že v septembri 2017 si pripomíname 15. výročie prijatia zákona o pamäti národa. Ním parlament hlasmi 82 poslancov založil Ústav pamäti národa ako verejnoprávnu inštitúciu. Počas tohto obdobia prešiel ÚPN zložitým vývojom, zanechal za sebou výsledky práce, no vždy aj zápasil s mnohými problémami.

Prvým predsedom Správnej rady Ústavu pamäti národa sa v roku 2003 stal politik Ján Langoš, ktorý stál pri vzniku zákona a hlavne jeho zaničeniu i politickému vplyvu vďaka ústavu za svoju existenciu. Langoš viedol ÚPN až do svojej tragickej smrti v roku 2006. Počas týchto troch rokov sa realizovali nevyhnutné praktické kroky potrebné na zabezpečenie chodu inštitúcie, vytvorili sa jeho štruktúry, archív, materiálne vybavenie. Odborná činnosť však zostávala v úzadí. Absentoval vedecký výskum, ktorý pre takýto ústav nemôže byť len akýmsi doplnkom, ale nevyhnutnou základňou, zdrojom poznania, na ktorom sa dajú budovať všetky ostatné činnosti. Tri roky sa hovorilo o založení vedeckovýskumnej zložky v ústave, k naplneniu tohto zámeru však neprišlo. Práve nepochopenie tohto podstatného problému – hoci sa dalo inšpirovať spôsobom, ako podobné ústavy fungujú v iných postkomunistických krajinách, predovšetkým Ústavu národnej pamäti v Poľsku – spôsobilo, že sa dom začal budovať bez pevných základov. Zanedbanie odbornosti pri zakladaní ÚPN vytvorilo vážne problémy, ktoré ústav ovplyvňujú dodnes.

Absencia koncepčného vedeckého výskumu prvých rokov bola nahrádzaná menej sofistikovanými činnosťami, pričom vo verejnosti bol ústav vnímaný len ako ten, ktorý zverejňuje „eštebácke zoznamy“ (v skutočnosti registračné protokoly krajských správ ŠtB). Média s potešením na dennej báze prinášali pohoršujúce, smutné i pikantné príbehy spolupráce známych osôb so Štátnou bezpečnosťou. Chýbali však základné odborné informácie o historickom kontexte. ÚPN ich verejnosti poskytnúť nevedel, lebo sám nedisponoval dostatočným odborným zázemím. Zverejnenie mien osôb (vrátane spolupracovníkov ŠtB) a iných údajov z registračných protokolov bola dôležitá úloha vyplývajúca zo zákona. Bolo však chybou, že mu nepredchádzalo zdokumentovanie štruktúry, činnosti a personálneho obsadenia zložiek Štátnej bezpečnosti. Verejnosť tak oprávnenne kritizovala, že sa prepierajú „malé ryby“ (spolupracovníci ŠtB), pričom mená „veľkých rýb“, príslušníkov ŠtB, zostávali až na malé výnimky utajené. S ich koncepčným zverejňovaním začal ÚPN až po mojom nástupe do funkcie predsedu správnej rady v roku 2007. V rokoch 2007 – 2012 ÚPN zverejnil mená vyše 2600 príslušníkov Štátnej bezpečnosti, nie však samoučelne a izolovane. Bolo to sprevádzané odborným hĺbkovým výskumom dejín ŠtB.

Vo funkcii predsedu správnej rady som sa snažil premeniť ÚPN na nezávislú inštitúciu neprepojenú s akýmkoľvek straníckymi štruktúrami.

Politické vplyvy na personálne otázky či činnosť ústavu boli vylúčené. V rokoch 2007 – 2012 sa v ÚPN na zelenej lúke vybudovala sekcia vedeckého výskumu. Vytvorilo sa jej kvalitné personálne obsadenie. ÚPN získal na základe splnenia požadovaných kritérií oficiálne oprávnenie vykonávať vedecký výskum. Rozvinula sa široká domáca a medzinárodná vedecká spolupráca, predovšetkým s partnerskými inštitúciami v zahraničí (ÚPN bol začlenený v Európskej sieti Pamäť a solidarita a Európskej sieti úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, ktorú som za ÚPN spoluzakladal v roku 2008) a domácimi i zahraničnými univerzitami. ÚPN bol úspešný pri získavaní grantových

IVAN A. PETRANSKÝ

Pätnásť rokov Ústavu pamäti národa

prostriedkov a dotácií z programov Európskej únie. Výsledkom boli významné medzinárodné vedecké konferencie, bohatá knižná produkcia, no predovšetkým uskutočňovaný dlhodobý základný vedecký výskum. Práve pevné vedeckovýskumné základy umožnili ústavu následne prezentovať takto získané výsledky aj širokej verejnosti najrôznejšími popularizačnými a pedagogickými aktivitami (prednášky, diskusné podujatia, výstavy, produkcia dokumentárnych filmov, filmové festivaly).

Vo februári 2013 sa stal predsedom správnej rady Ondrej Krajňák. Prevzal inštitúciu s vybudovaným odborným zázemím, pevne začlenenú v medzinárodnom kontexte. Nemusel sa vyrovnávať s neúprosným škrtaním rozpočtu, ktoré ÚPN predtým zažíval hlavne za vlády Ivety Radičovej. Napriek tomu v priebehu štyroch rokov zažil ÚPN v dôsledku Krajňákovej nekompetentnosti prudký prepád až k stavu, v akom je dnes.

Hlavne počas posledného roka už aj verejne rezonujú vážne nedostatky odhalené pri Krajňákovom riadení Ústavu pamäti národa. Nejde však o nič nové, na znepokojujúci vývoj už roky pravidelne upozorňuje najvyšší kontrolný orgán Dozorná rada ÚPN i Správna rada ÚPN, a to bez ohľadu na to, kto v týchto orgánoch, ktorých zloženie sa priebežne obmieňa, práve zasadal (nominanti vlády, parlamentu, politickí väzni, členovia vymenovaní prezidentom Schusterom, Gašparovičom i Kiskom).

Početné zistenia sa týkajú závažných ekonomických pochybení, spojených s nehospodárnym narábaním s prostriedkami poskytnutými zo štátneho rozpočtu. Arogancia Krajňáka zašla tak ďaleko, že objednal u advokátskej kancelárie a dal zo štátneho rozpočtu (!) zaplatiť úkony spojené so založením novej jemu blízkej odbornej organizácie, do vedenia ktorej umiestnil pracovníkov svojho sekretariátu. Porušenia zákona súviseli aj s účelovým umelým rozdeľovaním zákaziek s cieľom obchádzať pravidlá verejného obstarávania. Taktiež sa stalo pravidlom hrubé porušovanie stanov ÚPN Krajňákom, nerešpektovanie kompetencií správnej rady, ktorá dnes nemôže nijako ovplyvniť činnosť inštitúcie. Krajňák v rozpore so stanovami bez jej súhlasu vymenúva a odvoláva riaditeľov sekcií a vedúcich

oddelení, v dôsledku čoho je dnes väčšina riadiacich postov obsadená protiprávnym spôsobom. Problémom je aj úplná neschopnosť Krajňáka komunikovať s členmi orgánov ÚPN (výbor, správna rada, dozorná rada) či šikanovanie nepohodlných zamestnancov ústavu Krajňákom a jeho najbližšími spolupracovníkmi, ktoré spôsobilo aj zdravotné následky šikanovaným zamestnancom. S prejavmi Krajňákovej nenávisťi sa stretávajú všetci tí, ktorí našli odvahu povedať márnomyseľnému cisárovi, že je nahý. Väčšinu z nich Krajňák buď už zo zamestnania prepustil, alebo dohnal k „dobrovoľnému“ odchodu.

V roku 2016 Krajňák – podľa zistení dozornej rady – v rozpore so zá-

v roku 2007 profesionalizáciou a až do roku 2013 si udržiaval vysokú vedeckú úroveň. Následne sa postupne premenil na podnikový občasník pomáhajúci budovať kult osobnosti predsedu Krajňáka. Keďže šéfredaktorom časopisu už nie je historik, ako bolo predtým úplnou samozrejmosťou, ale inžinier, ktorý nevie nič o štandardoch fungovania odborného historického periodika, úroveň Pamäti národa rapídne upadá. O obsahu časopisu už nerozhoduje samostatne redakčná rada ako predtým, ale čoraz viac do neho vstupuje svojimi diletantskými pokynmi Krajňák. Praxou sa stalo odstraňovanie zalomených pasáží nevyhovujúcich textov v tlačiarni (bez súhlasu autorov). Záujem o ča-

sonom priamo zapojil ÚPN do predvolebnej kampane Kresťanskodemokratického hnutia. Poskytol na účely kampane filmovú produkciu ÚPN a na stranických letákoch sa objavovalo logo ÚPN. Keď proti zatiahnutiu ústavu do predvolebnej kampane protestovali členovia Správnej rady ÚPN, Krajňák nevidel v takomto konaní žiadne problém. Po tom, ako sa škandál ešte viac stupňoval, zbabelo sa vyhovoriť na predstaviteľov KDH. Všetko však jednoznačne nasvedčuje tomu, že Krajňák v skutočnosti so zneužitím ÚPN v politickom boji súhlasil. Regionálneho tajomníka KDH, s ktorým spoločne predvolebné aktivity realizoval, vymenoval následne za riaditeľa svojho sekretariátu (v tejto súvislosti je príznačné, že na čele Krajňákovho sekretariátu stáli od roku 2013 už traja predstavitelia KDH).

Okrem týchto problémov nastal od roku 2013 veľmi výrazný prepád odbornej úrovne pracoviska. Po Krajňákovom nástupe – hoci on sám označoval vedu na ústave za jeden z „pilierov“ – bola vedecká činnosť utlmená a sekcia vedeckého výskumu postupne rozbitá. V posledných rokoch staja na jej čele nekompetentné osoby, ktoré nemajú za sebou žiadne relevantné vedecké výsledky. ÚPN dokonca pre hrubé zanedbanie povinností šéfom sekcie vedeckého výskumu stratil na dlhší čas oprávnenie vykonávať vedecký výskum (bez toho, že by to Krajňákoví akokoľvek prekázali). Odborné zázemie ústavu sa odchodom značného počtu kvalitných pracovníkov výrazne obmedzilo. Pri prijímaní nových zamestnancov odborné predpoklady nezohrávajú už žiadnu úlohu. ÚPN čoraz väčšmi stojina ľudoch, ktorí sa doň dostali buď na základe svojho politického pozadia, alebo sa napríklad kvalifikovali jednoducho tým, že pochádzajú z rodnej dediny predsedu Krajňáka. O činnosť ÚPN sa nikdy nezaujímali, zato sa však prejavili bezvýhradnou oddanosťou predsedovi.

Úpadok je zrejmy aj v plnení ďalších úloh. Hoci ÚPN dnes tvrdí, že vzhľadom na „rozmáhajúci sa pravicový aj ľavicový extrémizmus“ kladie veľký dôraz na prednáškové a vzdelávacie aktivity pre študentov, v skutočnosti sa aj táto činnosť zanedbáva. Kým v roku 2012 prezentovali pracovníci ÚPN spolu 26 vystúpení na konferenciách a seminároch, v minulom roku už presne o polovicu menej.

Úpadok je zrejmy aj v plnení ďalších úloh. Hoci ÚPN dnes tvrdí, že vzhľadom na „rozmáhajúci sa pravicový aj ľavicový extrémizmus“ kladie veľký dôraz na prednáškové a vzdelávacie aktivity pre študentov, v skutočnosti sa aj táto činnosť zanedbáva. Kým v roku 2012 prezentovali pracovníci ÚPN spolu 26 vystúpení na konferenciách a seminároch, v minulom roku už presne o polovicu menej.

Úpadok je zrejmy aj v plnení ďalších úloh. Hoci ÚPN dnes tvrdí, že vzhľadom na „rozmáhajúci sa pravicový aj ľavicový extrémizmus“ kladie veľký dôraz na prednáškové a vzdelávacie aktivity pre študentov, v skutočnosti sa aj táto činnosť zanedbáva. Kým v roku 2012 prezentovali pracovníci ÚPN spolu 26 vystúpení na konferenciách a seminároch, v minulom roku už presne o polovicu menej.

DVD so svojim vlastným filmom, je dnes už nepredstaviteľná história.

Ústav pod Krajňákovým vedením úplne rezignoval na jednu zo svojich hlavných úloh určených zákonom, ktorou je dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov a spolupracovať pri tom s Generálnou prokuratúrou SR. Do príchodu Krajňáka podal ÚPN takého podnety v prípade 46 zločinov, od jeho nástupu je počet podaných podnetov nula. V súčasnosti namiesto odhaľovania mien ľudí zodpovedných za zločiny proti ľudskosti ÚPN vynakladá ročne desaťtisíce eur prostredníctvom nehospodárných a nekontrolovateľných právnych služieb na občianske súdne spory s osobami, ktoré sa cítia byť neoprávnené evidované ako spolupracovníci Štátnej bezpečnosti. Tieto súdne spory – bez toho, aby sa ústav vôbec zamyslel nad oprávnenosťou či neoprávnenosťou predmetných žalôb – prezentuje ako jeden z mála výsledkov svojej činnosti. Tie však nepatria medzi úlohy ÚPN určené zákonom a odčerpávajú prostriedky, ktoré by sa mohli využiť na odborné aktivity.

Ústav pamäti národa zažíva v posledných štyroch rokoch dlhodobý prudký pokles odbornej úrovne. Zlyháva, alebo v lepšom prípade stagnuje, pri plnení zákonom stanovených úloh. Nie sú za to však zodpovední odborní pracovníci, ktorí ešte v ÚPN zostali a snažia sa napriek prekážkam vykonávať čo najlepšiu prácu v jeho prospech. Tento rozvrat – ako stav v ÚPN už pred niekoľkými rokmi nazvala jeho správna rada – je výsledkom pôsobenia Krajňáka a jeho blízkych spolupracovníkov.

Budúcnosť Ústavu pamäti národa po Krajňákovom odchode je dnes ťažké predvídať. Budú pred ním stáť krátkodobé úlohy, no i vážne koncepčné výzvy. Škody, ktoré sa vykonali, bude v budúcnosti potrebné postupne odstraňovať a nebude to ľahké. Závažnejšie však bude definovať ďalšie miesto Ústavu pamäti národa v slovenskej spoločnosti. Naliehavé aktuálne úlohy, ktoré musel ústav riešiť po svojom vzniku (predovšetkým sprístupňovanie dokumentov ŠtB oprávneným žiadateľom), sa z veľkej časti zrealizovali a ich význam časom zanikne. S rastúcim časovým odstupom od pádu komunistického režimu klesá dôležitosť krátkodobých úloh a stúpa potreba odbornej nadčasovej práce. Isté je, hoci mnohí si to ešte neuvedomujú, že dlhodobo si ÚPN nevystačí len s plamennými rečami o vyrovnávaní sa s minulosťou a boji proti temným silám, o to viac, že za ním nie je žiaden obsah. Nepomôžu ani dnes hojne šírené (aj Krajňákom) absurdné konšpiračné teórie o tom, ako sa chystajú ÚPN zničiť fašisti a komunisti (osobitne či spolu), príslušníci ŠtB, agenti ŠtB a KGB či dokonca bývalí pohraničníci, ktorí na to využívajú svoj obrovský politický vplyv na vládne strany. Nie, nikomu z nich v súčasnosti ústav vo svojej čoraz smiešnejšej podobe neprekáža. Jediný spôsob, ako môže ÚPN dlhodobo prežiť a byť prínosom pre spoločnosť, je prebudovať ho ako nepolitickú inštitúciu založenú na vedeckom výskume, s pevnou archívnu, dokumentačnou, vzdelávacou a osvetovou zložkou. Inštitúciu, ktorá bude vzbudzovať rešpekt svojou odbornosťou a ktorá bude hodnotiť obdobie neslobody tak, ako to ukladá zákon – úplne a nestranné. Zostáva len veriť, že napriek všetkým chybám, ktoré sa urobili, ešte nie je neskoro...

(Autor bol v rokoch 2007-2013 predsedom a od roku 2013 je členom Správnej rady ÚPN)

V posledných dňoch sa Medžugorie opäť stalo predmetom pozornosti. Spôsobila ju pápežova odpoveď na otázku, ktorú mu predložila chorvátska novinárka na jeho spiatocnej ceste z Fatimy do Ríma dňa 13. mája 2017. Opýtala, sa ho, kedy Svätá stolica vyjadri svoj oficiálny postoj k udalostiam v Medžugorí. V prítomnosti asi 70 novinárov pápež František jej odpovedal v tom zmysle, že prvé zjavenia (t. j. od 24. júna do 3. júla 1981) sa všeobecne prijímajú ako autentické, jestvujú však určité pochybnosti o pravosti nasledujúcich a súčasných zjavovaní. A dodal: „Ja osobne pochybujem o ich pravosti ešte viacej (než komisia, ktorá udalosti skúmala - FV). Pannu Máriu vidím skôr ako Matku, ako našu spoločnú Matku, a nie ako ženu, ktorá každý deň v určitú hodinu odovzdáva posolstvá. Ježišova Matka nie je takáto. A tak týmto údajným zjavenia netreba pripisovať nejakú zvlášť vysokú hodnotu.“ Poznamenal síce, že toto je jeho „osobný názor“, ale dodal, že „Panna Mária nekoná takým štýlom, že niekomu povie: Príďte zajtra o tom a tom čase a odovzdám vám posolstvo pre širokú verejnosť. To nie!“ Pre mnohých veriacich a najmä pre ctiteľov Panny Márie, je to „tvrdá reč“, ale pápežove slová treba posudzovať v ich širšom kontexte. Pápežovo stanovisko nie je jednoznačne odmietavé, ako si jeho výrok vysvetľujú viacerí skeptici. On iba spochybňuje autenticitu a veľký počet zjavení, ktoré pretrvávajú už niekoľko rokov, pričom zároveň zdôrazňuje potrebu venovať pozornosť pastorálnemu a duchovnému rozmeru Medžugoria, pretože tisíce pútnikov, ktorí ta prichádzajú, sú dotknutí milosťou obrátenia. Ľudia sa tam stretávajú s Bohom, menia spôsob svojho života.

Netreba pripomínať, že postoj pápeža Františka k udalostiam v Medžugorí sa v mnohom ohľade podstatne líši od stanoviska jeho predchodcov. Je všeobecne známe, že Ján Pavol II. bol priaznivo naklonený k udalostiam v Medžugorí a aj napriek viacerým súkromným výzvam, odmietol urobiť čokoľvek, čo by mohlo negatívne ovplyvniť púte a náboženskú aktivitu v Medžugorí. Jeho nástupca, Benedikt XVI. bol v svojom postoji opatrnejší, ale ani on nikdy sa nikdy verejne nevyjadril pochybovačne, alebo kriticky. Veľmi ho trápil postoj biskupov bývalej Juhoslávie a niektorých liberálnych cirkevných predstaviteľov, ktorí pokladali udalosti v Medžugorí za falošné, alebo dokonca škodlivé.

Toto bol hlavný dôvod, prečo jedným z prvých rozhodnutí, ktoré Benedikt po svojom nástupe na Petrov stolec urobil, bolo ustanovenie zvláštnej komisie pod vedením kardinála Camilla Ruiniho. Komisiu poveril úlohou: „osvetliť a ozrejmiť určité disciplinárne a doktrínálne stránky udalostí v Medžugorí“. Komisia začala pracovať v roku 2010 a skončila svoje poverenie v roku 2014. V lete 2015 preložila svoju správu Kongregácii pre náuku viery. Kongregácia správu preštudovala a predložila svoje pripomienky a odporúčania Sv. Otcovi. Nebol to už však Benedikt, ale jeho nástupca, pápež František. Od neho sa teraz očakáva úradné motu proprio, v ktorom bude vyjadrené oficiálne cirkevné stanovisko k udalostiam v Medžugorí.

Pôvodne sa očakávalo, že motu proprio bude zverejnené ešte pred koncom roka 2015. Aspoň tak si verejnosť vysvetľovala pápežovu odpoveď novinárovi Silvovi Tomaševičovi, keď sa ho pýtal, „ako stojí vec Medžugoria“. Bolo to počas návratu z apoštolskej návštevy v Sarajeve (6. júna 2015). Pápež mu odpovedal: „Čo sa týka otázky Medžugoria, pápež Benedikt

XVI. ustanovil komisiu pod vedením kardinála Camilla Ruiniho. Okrem kardinála boli v komisii aj ďalší kardináli, teológovia a špecialisti. Tito vec preskúmali a nedávno kardinál Ruini mi predložil výsledok, ktorý po mnohých rokoch úsilia vypracovali – pracovali na ňom hádam aj tri alebo štyri roky. Vykonali peknú prácu, naozaj peknú prácu... Stojíme v blízkosti konečného rozhodnutia. Výsledky budú potom poskytnuté verejnosti.“

Verejnosť však márne čaká na oznámenie výsledkov. Nebolo zverejnené ani v roku 2015, ani v roku 2016 a hoci sme už v druhej polovici roka 2017, nebolo zverejnené doteraz.

Váhanie či odkladanie vyhlásenia zo strany najvyšších cirkevných kruhov

maticky: „Pamätajte, že Panna Mária je matkou nás všetkých. A miluje každého z nás. Ona nie je pošťarkou, ktorá roznáša poštu každý deň.“ Túto svoju námitku v miernej obmene opakoval odvtedy už aspoň dvakrát.

Viacerí mariológovia na takúto poznámku reagujú argumentom, že časté a pravidelné zjavenia nevytvárajú nijakú reálnu prekážku a nie sú v tomto ohľade ani ojedinelým príkladom. Napríklad viedenský kardinál Schönborn poukazuje na zjavovanie Božského Spasiteľa sv. Faustine Kowalskej, apoštolke Božieho milosrdenstva. Jej sa zjavoval Božský Spasiteľ niekedy aj niekoľkokrát v ten istý deň a Cirkev nielen že uznala pravdivosť týchto zjavení, ale vi-

známe, že už niekoľkokrát putoval do Medžugoria a na tradičnú známu Večernú modlitbu za pokoj, ktorá sa každoročne koná vo Viedni, pozýva jedného zo šiestich vizionárov, Ivana Dragičevića.

Tieto skutočnosti viedli pápeža Františka k tomu, že aj napriek svojim osobným pochybnostiam, vo februári 2017 poveril poľského arcibiskupa Henryka Hosera, aby dôkladne preskúmal situáciu v Medžugorí z pastorálneho hľadiska. Pri tej príležitosti povedal, že „tamojšie duchovné a pastoračné záležitosti sú nepopierateľné a vyžadujú zárok. Prichádzajú tam tisíce pútnikov, dochádza ku konverziám, ľudia sa tam stretávajú s Bohom a jeho milosťou

o ľudoch, udalostiach a Božej добрôte (Bratislava 2001, s. 207-209) a ktorú tu predkladám:

„Podľa kritérií, ktoré nám zanechal sv. Ignác, každé zjavenie môže mať svoj pôvod v troch zdrojoch: môže pochádzať od Boha, od človeka, alebo od diabla. Keď skúmame Medžugorie vo svetle týchto kritérií, prichádzame k týmto výsledkom: ľudsky je nevysvetliteľné, že by sem tieto jednoduché deti vedeli pritiahnúť milióny pútnikov, desaťtisíce kňazov a stovky biskupov zo všetkých končín zeme. Teda od človeka to nie je. Od diabla? Diabol vie zničiť modlitby, sv. omšu, ba i sv. prijímanie, lebo to môže zneužiť na svätokrádež. Ale diabol nemôže zničiť spoveď, lebo rozhršením sa duša oslobodzuje od jeho moci a z jeho zajatia. Mostarský biskup síce hovorí, že celá vec je od Satana, ale ľudia, ktorí Medžugorím prešli, vidia v tom takú jalovú námitku, ako keď farizeji obviňovali Ježiša, že pomocou Belzebuba vyháňa zlých duchov, pretože nikde sa tak nespovedá ako v Medžugorí. Stovky kňazov presedia v spovedniciach hodiny a hodiny.

Jeden biskup mi rozprával, že aj on tam išiel zo zvedavosti. Keď videl, aké dlhé rady ľudí tam čakali na spoveď, aj on si sadol do spovednice a spovedal celých päť hodín. Za ten čas sa tam stretol s toľkými obráteniami a návratmi k viere, koľko nezažil za štyridsať rokov kňazstva. Prichádzali sa zmieriť s Bohom ľudia, čo už 20-30 rokov neboli na spovedi. Niektorí sa už nevedeli ani prežehnať. V Medžugorí sa ich dotkla milosť, tu sa vyslobodili z osídli diabla. Môže niečo také robiť Satan?

Keď teda fenomén Medžugorie nemôže mať ani ľudský, ani diabolský pôvod, ostáva iba tretia alternatíva, že je od Boha...

Bol som svedkom trvalej premeny, ktorou prešli ľudia po návšteve Medžugoria. Vracajú sa do svojich domov vyrovnannejší, svedomitejší, zodpovední za druhých. Stávajú sa z nich lepší kresťania, sú preniknutí duchom bratstva a lásky. A takisto je to aj s kňazmi. Toto je zásah Boží. Tie deti prešli už celým radom skúšok. Pozorovali ich lekári, psychológovia, rozprávali sa s nimi novinári, kňazi, teológovia. Nenašli však nič, čo by naznačovalo, že tu ide o podvod, nič, čo by sa protivilo doktrínálnej alebo morálnej náuke Cirkvi. Naopak, milióny veriacich a tisíce kňazov odchádza odtiaľ s pocitom duševného pokoja, aký svet dať nemôže.“

FRANTIŠEK VNUK

Pápež František a Medžugorie

je čiastočne pochopiteľné. Hoci zjavenia v Medžugorí sa tešia pozornosti veriacieho ľudu a počet pútnikov neubúda, v radoch duchovenstva niet na ne jednotného názoru. Hádam najväčšiu opozíciu voči udalostiam predstavujú miestni biskupi. Mostarský biskup Pavao Žanič, v ktorého diecéze sa Medžugorie nachádza, už v roku 1986 verejne označil zjavenia za falošné a v tomto postoji pokračuje aj jeho nástupca Ratko Perić. Pod ich vplyvom v roku 1991 vtedajšia konferencia katolíckych biskupov Juhoslávie vydala svoje stanovisko, kde uvádza, že „na základe doterajších poznatkov nemožno jednoznačne tvrdiť, že máme dočinenia s nadprirodzenými javmi a zjaveniami.“

Takéto negatívne stanovisko stavia vatikánske kruhy pred veľmi náročnú úlohu. Postaviť sa proti kolektívnemu úsudku miestnych biskupov je vždy veľmi citlivé a rizikové podujatie. Prijat' ho v úplnosti by bolo sklamaním pre mnohých veriacich laikov i kléru. Lebo kým miestni biskupi autenticitu zjavení popierajú, miestni františkáni – ktorí sú pevnou a morálnou oporou vizionárov, poskytujú im rady a duchovné vedenie – pokladajú zjavenia za autentické a vierohodné. Za také ich pokladajú aj mnohí biskupi, kňazi a rehoľníci. A keď k tomu pristúpia miliónové návštevy pútnikov, to je taký nástojčivý súhlas veriacich (sensus fidelium), taký mohutný hlas ľudu (vox populi), ktorý nemožno ignorovať.

Tieto skutočnosti viedli Benedikta XVI. k ustanoveniu už spomínanej komisie v roku 2010. Komisia bola veľmi starostlivo vybraná a pozostávala z 18 členov. Boli v nej kardináli, biskupi, teológovia a viacerí laickí odborníci, lekári a psychológovia. Boli medzi nimi jednotlivci s prísne kritickým postojom k fenoménu zjavenia, ako napríklad Msgr. Salvatore Perrella, predseda pápežského inštitútu Marianum, ale aj osobnosti, ktoré hodnotia udalosti pozitívne, napríklad viedenský kardinál Christoph Schönborn.

Jednou z najsprávnejších čít, ktorou sa zjavenia v Medžugorí líšia od ostatných zjavení je ich nepretržitá kontinuita a skutočnosť, že vizionári dostávajú posolstvá takmer každodenne už niekoľko rokov. A zdá sa, že toto je obľúbená námička aj pápeža Františka, ktorého prvý komentár k zjaveniam bol pre mnohých veriacich nevítaným prekvapením. Osem mesiacov po svojom zvolení v kázni v kaplnke sv. Anny dňa 14. novembra 2013 sa vyjadril k udalostiam v Medžugorí dosť enig-

maticky: „Pamätajte, že Panna Mária je matkou nás všetkých. A miluje každého z nás. Ona nie je pošťarkou, ktorá roznáša poštu každý deň.“ Túto svoju námitku v miernej obmene opakoval odvtedy už aspoň dvakrát.

V osobe kardinála Schönborna má kauza Medžugorie svojho neochvejného obhajcu. Jeho postoj je o to dôležitejší, že ide o jedného z najbližších spolupracovníkov pápeža Františka a jedného z najvplyvnejších predstaviteľov svetovej cirkevnej hierarchie. Na Františkove pochybnosti, ktoré vyjadril na ceste z Fatimy 13. mája, pohotovo odpovedal v svojom pravidelnom stĺpci, ktorý uverejňuje v týždenníku Heute. Vo vydaní z 19. mája 2017 kardinál Schönborn takto dokazuje svoje presvedčenie o autenticite udalostí v Medžugorí:

“Po ovocí ich poznáte... dobrý strom prináša dobré ovocie. Takto hovorí Pán Ježiš. Pre mňa takýmto dobrým stromom je Medžugorie, pretože tam vidím hojnú úrodu dobrého ovocia. Medžugorie je posolstvo pokoja a modlitby, a toto oboje dnešný svet naliehavo potrebuje. Pre mňa toto je skutočný a opravdivý zázrak Medžugoria.” Kardinál ďalej upozorňuje na skutočnosť, že ľudia putujúci do Medžugoria nachádzajú tam vieru, zmierenie s Bohom a telesné i duchovné uzdravenie. Každoročne sem prichádza dva a pol milióna pútnikov a v stovkách z nich Medžugorie prebudilo duchovné povolania.

O kardinálovi Schönbornovi je

JÁN GREŠÁK

Aforizmy

Bol naozajstnou politickou osobnosťou. Netáral do vetra, ale do mikrofónu.

Nikdy neprejdeš cez rozum tomu, kto má prázdnu hlavu.

Účel svätí prostriedky; povedal čert a vošiel do kostola.

Zdravý rozum ochorie vždy prvý.

Obvinili ho z rasizmu, pretože vždy trafil do čierneho.

Do prázdnej hlavy sa zmestí najviac hlúposti.

Aj čertovu pesničku možno spievať anjelským hláskom.

Aby si nemusel lízať labu, stal sa päťolizačom.

Len čo prestal piť vodu, každému pil krv.

Tak nízko klesol, že dokázal udrieť len pod pás.

Nespochybnujeme modernosť dnešnej doby a jej závažný rozvoj najmä v oblastiach prírodných vied a najrozličnejších technológií. Nadobúdame však pocit, že skoro všetko dokážeme, že skoro všetko môžeme. Ak nie teraz, tak isto už o krátky čas. Princípy a zákony mechaniky, platiace vo fyzike a v neživom svete sa vnášajú aj do ľudského sveta. Človek – osoba, spirituálne – somatická bytosť, vysoko presahuje takýto rozmer a preto aj jeho poriadok musí byť riadený inými zákonmi. Zákonmi morálky.

Svet sa zredukoval do mobilných aparátov, počítačov. Žiaľ, zredukoval sa aj človek. Dokonca i náboženstvo redukuje. Napríklad v pojmoch, pri komunikácii, kde sa zámerne vyhýbame náboženskému slovníku, zostupujeme do sféry „iba“ prirodzeného zákona a z morálky sa nám stáva etika.

Vážne problémy dneška – výchova detí, strata zmyslu pre hodnoty ako je manželstvo, rodina a zodpovednosť, kríza autority v ktorejkoľvek oblasti – ma priviedli k zamysleniu sa nad nevyhnutnosťou zachovania základných morálnych princípov v rodine, ktorá je v istom zmysle determinujúcim prostredím pre každého jednotlivca.

ÚVOD

Kladíme si otázku, či v dnešnej dobe a v našom spoločenskom usporiadaní má miesto morálka, alebo si vystačíme s dobre naprogramovaným a do detailov prepracovaným technologickým postupom pri živote v rodine, a či je to dostatočné pre jej zdravý rozvoj a pre plnenie jej základných úloh? Cieľom je objasniť, či treba hľadať nové pravidlá pre „novú dobu“.

Hlavným podnetom bol list Nikolaja Vasiljeviča Gogoľa A. M. Vijeľgorskoj z 30. marca 1849 a v ňom pasáž o rodinnom poriadku postavenom na evanjeliovom základe, na príklade Márie a Marty. Chceme opäť podčiarknuť nevyhnutnosť zachovávaného Bohom stanoveného poriadku v rodine.

Použijeme filozofickú metódu a štruktúrnu analýzu. Na začiatku si vysvetlíme základné pojmy s ktorými budeme pracovať a poukážeme na vzťah morálky ku Svätému písmu. Ďalej sa zoznámime s videním našej problematiky očami MUDr. Pavla Straussa, prínosnými sú pre nás pohľady Prof. Hrehovej a nakoniec necháme prehovoriť N. V. Gogoľa, ako on, pred 168 rokmi vnímal, čo je tým základným, určujúcim pravidlom pre život v domácnosti. Anselm Günthör nám dá odpoveď, či je Gogoľove videnie aktuálne aj pre nás.

Základnými prameňmi sú: Sväté Písmo, Katechizmus Katolíckej Cirkvi, niektoré učebnice morálky, Súborné a mysliteľské dielo Pavla Straussa, korešpondencia spisovateľa N. V. Gogoľa, ale i texty prednášok súčasných učiteľov morálky (Lojan, Hrehová).

ZÁKLADNÉ POJMY

MORÁLKA A ETIKA

Morálka je sústava hodnôt a pravidiel ľudského jednanja. Zaoberá sa ňou morálna teológia. Je to veda o ľudských skutkoch. Mravoveda je aj teológiou, to znamená, že skúma ľudské skutky vo svetle nadprirodzeného Božieho zjavenia. Keďže cieľ človeka je nadprirodzený,

aj prostriedky na jeho dosiahnutie, medzi ktoré patria aj ľudské skutky, musia byť nadprirodzené.

Etika je filozofická disciplína, ktorá skúma pravidlá ľudského jednanja. Je to filozofická náuka o mravnosti, ktorá rieši otázky o podstate a konaní mravného dobra (resp. zla), a to z hľadiska jednotlivého človeka, ako aj ľudskej spoločnosti. Etika je formou systematickej reflexie o éthose, to znamená o ľudskom správaní, mravoch, zvykoch, ktoré sú potrebné k životu s dobrým cieľom.

PRIRODZENÝ ZÁKON

Pod týmto pojmom chápeme to,

vovádza priam do epicentra príčin toho, nad čím sa tu zamýšľame.

„Podstatou choroby je deficit. V organizme ľudstva chybuje podstatná súčiastka, bez ktorej to nejde, lebo nemôže ísť; a keď sa v dohľadnom čase neimplantuje znovu, nevyhnutne dôjde ku kozmickému pohrebu. Boh je dušou ľudstva a jeho chlebom, jeho formatívnou podstatou, lepom jeho dejín. A Boha vyhodili ako splasnený chlieb za mesto ľudstva, na verejne smetisko večnej nehanobnosti. A Boha denne vyhadzujú na dlažbu, vylučujú z našich kancelárií a ordinácií, z našich fabrik a laboratórií, z našich divadiel a kon-

Čokoľvek je vybudované ináč, skôr-neskôr sa zrúti. Čochvíľa nezvyší zo sveta iba púšť mravná a kultúrna, ktorá sa zrúti do seba. Svet a jeho civilizácia sa dajú budovať iba na správnom základe myslenia a mravov. Všetky zlyhali. Kresťanstvo poslali do výslužby. A nepôjde to ináč, ako to s ním znovu skúsiť.“

KRÍZA ETIKY, MORÁLKY, AKÉHOKOĽVEK PORIADKU

Na krízu morálky, etiky ba akéhokoľvek poriadku upozorňuje Prof. Helena Hrehová vo svojej práci s názvom „Význam a naliehavosť

systém, ale vôbec najdokonalejší antropologický poriadok. Zasadit' každodenný rodinný život do kontextu Evanjelia je vždy v našom poriadku života výnimočné. Ale nemožno upustiť od tohto ideálu, ba je potrebné sa k nemu neustále prinavracovať.

Nikolaj Vasiljevič Gogol' v jednom zo svojich listov vyjadril videnie krásy a predpokladu zdravého rastu v rodine týmito slovami: „V poslednom čase sa neustále objavujú, z prachu a neporiadku stariny sa vyťahujú dokumenty a rukopisy ako napríklad Silvestrov „Domový poriadok“, kde tak ako pod troskami Pompeji starý svet, sa do detailných podrobností vy-

Kríza etiky a morálky v súčasnej rodine – hľadanie riešení

Odpoveď podľa Nikolaja Vasiljeviča Gogoľa

že človek má účasť na múdrosti a dobrote Stvoriteľa, ktorý mu udeľuje vládu nad vlastnými činmi a schopnosť riadiť sa podľa pravdy a dobra. Prirodzený zákon vyjadruje pôvodný morálny cit, ktorý človekovi umožňuje rozumom rozlišovať dobro a zlo, pravdu a lož. (KKC 1954)

RODINA

Rodina pozostáva z dvoch spoločentiev: manželské spoločenstvo (manžel a manželka) a rodinné spoločenstvo (rodičia a deti, prípadne iní rodinní príslušníci). Koreňom vzájomných povinností manželov je manželstvo. Majú sa navzájom milovať a navzájom si pomáhať. Rodinné spoločenstvo prináša povinnosti detí voči rodičom – láska, poslušnosť a úcta a tiež povinnosti rodičov voči deťom – láska, telesná výchova a duševná výchova.

Výchova nie je mysliteľná bez morálky (bez zákonov a noriem). Ak by nebolo morálnych noriem a zákonov, podľa čoho by sme vychovávali?

VZŤAH MORÁLKY KU SV. PÍSMU

Osobitná starostlivosť nech sa venuje zdokonaleniu morálnej teológie, ktorej vedecký výklad nech sa väčšmi zakladá na učení Svätého písma a nech poukáže na vznešenosť povolania veriacich v Krista a na ich povinnosť prinášať ovocie v láske za život sveta. (OT 16)

Biblická orientácia morálnej teológie chráni ju pred jednostrannou filozofickou a rozumovou argumentáciou.

Treba rozlišovať medzi princípom a normou. Sv. písmo ukazuje perspektívy človeka, ktorého Boh stvoril a Kristus vykúpil. Obsahuje princípy mravného konania, z ktorých treba odvodiť konkrétne normy.

PROBLÉM ETIKY A MORÁLKY, AKO HO VNÍMA PAVOL STRAUSS

Celý problém duchovnej krízy ba až scestia dnešnej spoločnosti – rodinu nevynímajúc – vo svojom diele veľmi vážne vyjadril píšuci lekár, esejista a mysliteľ, konvertita MUDr. Pavol Strauss. Jeho optika nás

certných siení, z našich manželských spálni a z našich detských izieb. A Boha denne vyhadzujú na chladnú dlažbu nášho myslenia. Svet produkuje bystroum slepých šteniec vo veci Pána Boha. Preto musí všetko spráchnivieť a skrachovať, každé podujatie, či je to výchova človeka alebo nové umenie, či je to koncepcia vedy alebo medzinárodné konferencie, ak nepojmú do svojich rozpočtov konštantu: Boha. Celý výpočet musí byť nevyhnutne zlý – pre falošne premisy.“

„Keďže katolícka rodina je fundovaná metafyzicky ako výkonný a výchovný orgán stvoriteľského plánu a je vystavaná nielen na hmotných vzájomných alebo didakticko-spoločenských záujmoch, nie na sentimentalite opičích inštinktov, stojí a padá s intenzitou do nej vneseného nadprirodzeného života.“

„Veď človek sa temer nestretnie s prejavom najprimitívnejšej ľudskosti, nieto ešte s príznakmi kresťanskej morálky a etiky. Či sme s odstránením krížov, božích múk, sochami svätých odstránili aj podstatu vnútra ľudí?“

„Vládne primitívna životná filozofia: Nie my sme pre život, život je pre nás. A vo vlastnom záujme sa strávi každá lož. Najvýznamnejšia výhovorka je záujem rodiny. Rodina je svätá. Každý chce zo svojich detí vychovať čestných, charakterných a posvätených ľudí. Rodič, ktorý má takúto snahu, nemôže ani v ich záujme, v záujme charakterných ľudí budúcnosti, nič necharakterné urobiť. V predpoklade, že naše deti budú o desať alebo dvadsať rokov čestnými ľuďmi, napľujú nám iste do očí za dnešnú nečestnosť, hoci spáchanú aj v ich záujme.“

„Tak pre život jednotlivca, ako i pre spoločnosť je najpraktickejším vodidlom askéza a morálka.“

Tento Straussovský exkurz uzavrieme jeho slovami z Ecce homo.

„Nechápem, že svet toto nechápe, veď je to také jednoduché. Centrum všetkého je Boh. Je prirodzeným stredobodom všetkého stvoreného, teda každého poriadku. Preto všetko musí byť v súlade s Božím a prirodzeným poriadkom. Veď aj ony sú jedno.“

kresťanskej etiky“. Konštatuje, že: „Dnes, keď je kresťanstvo vo svete a Európe značne oslabené, ba v niektorých krajinách takmer paralyzované, sa naskytá otázka: čo máme robiť, aby sme tento obraz vylepšili? Dá sa ešte zvrátiť kríza kultúry, kríza filozofie, kríza náboženstva, kríza autority, kríza rodiny a ľudskosti vôbec? ...existujú veľké tlaky usilujúce sa o zničenie kresťanskej tradície, ktorá by mala ustúpiť synkretickým tendenciám.“

„Pokrivená morálka je ovocím straty hodnôt a vedie aj k strate svedomia na úkor spontánnosti. Kvôli ideálu „mať sa dobre na zemi“ sme zabudli na starostlivosť o dušu a večný život. Hodnota človeka sa stotožňuje s jeho výkonnosťou a mierou snaženia sú iba materiálne dobrá.“

„Súčasný individualizmus je postojom tých, ktorí sa necítia milovaní Bohom, ktorí musia neustále bdiť nad sebou a brániť seba vylúčením iných. Myslieť si, že človek 21. storočia si vystačí aj bez Boha, je slepotou. Hľadáme lásku u ľudí, ale sklame sa, ak tí druhí nemajú v sebe vybudovaný pevný vzťah s Bohom. Ak stretne človeka, ktorý nás nechce sklamať pre Boha, je to veľké šťastie.“

„Tu stojíme pred etickým princípom pokory, empatie a solidarity ako lieku na spupný individualizmus a pýchu. Humanizácia sa začína zvnútra, nie zvonku. Človek 3. tisícročia sa bude musieť vrátiť k morálnemu prameňu - ku Kristovi, aby pochopil, že v ňom je liek na nepokoj i rozdelenie. A prvým krokom k tomu je nedovoliť rozbiť inštitúciu rodiny.“

„Kresťania a Cirkev si neprievlastňujú absolútny monopol pravdy, iba pripomínajú, že nie všetky informácie približujú človeka k pravde. Sú aj také, ktoré ho môžu dezorientovať a vystaviť nebezpečenstvu, že stratí schopnosť samostatne uvažovať o veciach a konfrontovať svoje úvahy s vlastným svedomím (tlak médií, módné trendy).“

GOGOĽOV EVANJELIOVÝ OBRAZ

Voľne parafrázujúc kňaza Jozefa Tótha môžeme povedať, že kresťanstvo je nie len náboženský

javuje aj dávny život Ruska. Ukazuje už nie politické zriadenie Ruska, ale súkromie rodiny; a život v nej je prejasnený tým svetlom, ktorým sa má rodina neustále presvecovať. V poučeníach i na konkrétnych príkladoch sa dozvedáme, ako si spravovať svoj dom, ako sa správať k ľuďom, ako si zachovať majetok pozemský, ale i poklady nebeské; okrem priam živých podrobných obrazov starodávnych obyčají, prekvapuje hlboká skúsenosť života a plnosť pojmánia všetkých povinností, aby hospodár domu zachoval obraz božieho požehnanie vo vzťahu ku všetkým a ku všetkému. Ako sa má jeho žena a pani domu správať k mužovi, k deťom, služobníctvu ale i k hospodárstvu, ako vychovávať deti, ako vychovávať sluhov a slúžky, ako si všetko v dome zariadiť, obšit', obliecť, upratať, pripraviť zásoby do komôr, vedieť dbať o všetko, – a to s neobčajnou presnosťou do podrobností, s názvami vecí, ktoré sa vtedy používali, s názvami jedál, ktoré sa vtedy pripravovali a jedli. Takto máš priam pred očami utešený starodávny svet, jeho spokojnosť, pohostinnosť, múdry a radostný spôsob správania sa k hosťom, bez akejkoľvek nudnej a trápnej etikety, ktorú dnešné časy považujú za nevyhnutnosť. Jedným slovom, vidíme vzájomné spojenie sa Marty a Márie, lepšie povedané vidíme Martu, ktorá nerepece na Máriu, ale chápe a akceptuje, že ona si vybrala lepší podiel; Marta, ktorá nevymyslela nič lepšie ako splniť všetko, čo jej Mária povie, to znamená starať sa len o to najpotrebnejšie z pozemských starostí, aby sme takto mali možnosť spolu s Máriou sa starať o poklady nebeské.“

Teda nie súperenie o to, čo je lepšie, ale múdre spojenie práce a modlitby, trpezlivé a neraz i pokorné znášanie každodennej všednosti života a aj inakosti tých druhých.

Nikolaj Vasiljevič Gogol' tu jednoducho a nádherne tu poukázal na to, že tajomstvo pokojného a radostného života v rodine spočíva v práci a modlitbe, čo reprezentujú Marta a Mária, ako ich zachytil svätý Lukáš v Lk 10, 38-42. Teda v hod-

notách, ktoré boli zachytené vnuknutím Ducha Svätého v textoch Evanjelia.

INÝ PRÍKLAD

V nedávnom čase bol v ruskej televízii uvedený dokumentárny film Arkadia Mamontova s názvom „Mnich“. Pojednáva o starcovi Siluánovi, občianskym menom Semjon Ivanovič Antonov, ktorý žil na ostrove Atos. Žil svätým životom a ako svätý stariec Siluán zomrel v roku 1938. Rodina, z ktorej vzišiel, bola v dokumente predstavená takto: „Rodina budúceho svätca bola úplne obyčajná rodina tých čias: otec, matka, päť synov a dve dcéry. Hlavnými čnosťami pri výchove detí boli: úcta k rodičom, modlitba a práca...“

LÁSKA K BOHU (A K BLÍZNEMU) AKO STREDISKO KREŠŤANSKEJ MORÁLNOŠTI

Podľa Anselma Günthöra evangelista Ján vidí vo viere a v láske podstatu kresťanského života a láska k Bohu (a k blížnemu) prikazuje aj iné čnosti, určuje a poznačuje celý súhrn čností a prikázaní. Láska (charitas), predovšetkým láska k Bohu nie je len „kráľovnou“ (regina), ale aj „matkou“ (mater) alebo „koreňom“ (radix) čností. Zasahuje ako najvyšší motív morálneho správania sa. Každá čnosť je konkretizácia lásky v určitom životnom úseku. Každé prikázanie je požiadavkou lásky.

V Liste Rimanom čítame: „Nebudte nikomu nič dlžní, okrem toho, aby ste sa navzájom milovali: veď kto miluje blížneho, vyplnil zákon. Lebo: Nescudzoložiť! Nezabiť! Nepokradneť! Nepožiadat! a ktorékoľvek iné prikázanie je zahrnuté v tomto slove: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého! Láska nerobí zle blížnemu; teda naplnením zákona je láska.“ (Rim 13,8-10)

ZÁVER

Ukázali sme, že aj v dobe, v ktorej žijeme, v časoch, keď aj pre človeka sa stáva určujúcim závrtnou rýchlosťou napredujúci technický a technologický pokrok, človek svoje naplnenie a svoj zmysel môžeme nájsť len v tých hodnotách, ktoré zvykneme nazývať „tradičnými“. Boh – jeho Pôvodca ich vložil do jeho vnútra ako Prirodený zákon a Božím zjavením v Ježišovi Kristovi boli obohatené o nadprirodzený g o z m e r . Bez návratu ku kresťanským hodnotám – bez ohľadu aký slovník pri tom budeme používať – sa stávajú jednoducho „impotentnými“. A vieme, aké má tá dôsledky...

Konečný cieľ a zmysel života človeka je nadprirodzený, preto nemožno ostávať len na prirodzenej úrovni. Akceptujeme rôznosť pohľadov na život, na svet i na Boha, ale nemôžeme sa zrieknuť Ježiša Krista a svojho krstného povolania a nebyť svedkami plnej pravdy o zmysle, prostriedkoch a celi života

človeka. Morálka a etika v ľudskom svete majú nezastupiteľné miesto a nikdy ich nebude môcť nahradiť ani ten najdokonalejší „mechanicistický“ poriadok. I keď sa človek o to neustále pokúša, namiesto toho, aby prijal to, čo sa nám odovzdalo skrze Božie zjavenie.

List Nikolaja V. Gogola nám ukazuje, že hodnoty rodiny sú nemenné, že obraz krásnej rodiny je vždy fascinujúci a aj prostriedky na jej budovanie sú nám dostupné.

Nevenovali sme sa spôsobu, ako ich – princípy kresťanskej etiky a morálky – urobiť zrozu-miteľnejšími pre našu súčasnú civilizáciu. Lebo to je pre nás najväčšou výzvou.

Už chceme len pripomenúť slová z Pastierskeho listu KBS na Nový Rok 2017: „Pravý pokoj je ovocím poriadku, ktorý vstúpil do ľudskej spoločnosti jej božský Zakladateľ a ktorý majú ľudia uskutočňovať. Starostlivosť o pokoj vyžaduje od každého ovládanie vášni a bdelosť zákonitej vrchnosti“.

POUŽITÉ SKRATKY

KKC – Katechizmus Katolíckej Cirkvi
OT – Optatam totius
KBS – Konferencia biskupov Slovenska

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Pramene
Sväté písmo, 1986. Trnava: SSV 1986.
Katechizmus Katolíckej Cirkvi, 1997. Trnava: SSV 1998.
DRUHÝ VAT. KONCIL.:
Optatam totius. 1965.
In: prekl. POLČIN, S.:
Dokumenty II. vatikánskeho koncilu II. Trnava: SSV 1993.

Literatúra

GÜNTHÖR, A.:
Morálna teológia II/a. Rím: SÚSCM 1990.
STRAUSS, P.:
Zobrané literárne a mysliteľské diela. Zväzok I., Prešov, 2009. ISBN 978-80-7165-749-1.
STRAUSS, P.:
Zobrané literárne a mysliteľské diela. Zväzok II., Prešov 2009. ISBN 978-80-7165-754-5.
TONDRA, F.:
Morálna teológia I., Spišská Kapitula – Spišské Podhradie 1994. ISBN 80-7142-023-9.
TONDRA, F.: Morálna teológia II., Spišská Kapitula – Spišské Podhradie 1996. ISBN 80-7142-035-2.
ГОГОЛЬ, Н. В.:
Собрание сочинений в семи томах, том 7, Письма. Москва 1986, Художественная литература, с.332-335, г. 4702010100-047/028(01)-86
HREHOVÁ, H.:
Význam a naliehavosť kresťanskej etiky. In: http://uski.sk/frm_2009/ran/2005/cl050111.htm (19. 01. 2017)
KBS, Pastiersky list, Nový Rok 2017. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pastiersky-list-biskupov-slovenska-na-slavnosty-bohorodicky-panny-marie-2017> (17.01. 2017)

PAVOL ONDRÍK

Bola to služobná cesta do Michaloviec. V Trnave som nastúpil do rýchlika. Dlhá cesta, nachystal som si čítanie. Našiel som kupé s mojou miestenkou a otvoril dvere. „Vitajte. Poďte ďalej“, privítal ma jeden z troch Rómov v kupé, vzal mi kufrík a vyložil. Hneď sa opýtal „Môžeme?“ a ukázal na dve pollitrovky vodky položené na stoliku pod oknom. Pokrčil som plecami, akože nemám nič proti.

Po chvíľke, keď si nalievali do umelohmotných pohárov čo im zostali z piva, opýtali sa ma, či nechcem aj ja. Vyhovoriť som sa,

na polovičný dóchodok. A ja som nevedel, čo to je, a to je polovičná podpora a pól robíš, ale kde pól robíš nájdeš, keď fabriku zavreli.“ Pokračoval čosi po cigánsky pre seba. Vytiahol z vrečka kabáta škatuľku liekov. „Ujo, pozrite, takéto biele lieky berem, malú tabletku ráno a večer, a nesmiem piť. Tabletku som zobral skoro ráno, až teraz pijem, ...no to je mnoho hodín.“

Po čase opakoval. „Bol som v nemocnici, a že polovičný invalid. A ja som nevedel čo to je polovičný invalid. Až potom, keď mi povedali, že môžem robiť len

BOHUMIL CHMELÍK

Cigáni od Popradu

že beriem lieky. Medzi sebou hovorili rómsky. Ten najstarší sa opýtal, či nemá prekladať čo po cigánsky hovoria. Zaľakoval som, že netreba.

Cestujúci po jednom-dvoch prechádzali chodbou, niektorí do kupé nazreli a pokračovali, niektorí sa vo dverách zvrtili a rýchle odišli.

Vodka vo fľašiach rýchle ubúdala, rozhovor zoslabol až dvaja mladší spolucestujúci zaspali. Ostali sme v kupé dvaja sediac oproti sebe.

Po dlhšej chvíli sa na mňa obrátil s otázkou „Ako vás mám osloviť, páňko alebo ujo? Budem vám hovoriť ujo.“ Prikývol som a on začal rozprávať. „Ujo viete ideme domov, lebo my robíme dvadsať dva dni na stavbe v Bratislave a potom sme tri dni doma. Strašne sa teším domov. Viete, ja mám päť detí, tri dcéry a dvoch chlapcov. Ale dve dcéry sú už preč z domu. Tak som ich mal rád. Hlavne tú jednu. Taká bola ako biela, krásavica. Aj sa česala nabok, tak jak som to chcel. Viete, oco má vždy radšej dievčatá. Všetko čo chceli som im kúpil, tričká, sukne, topánky, goralky aj malovátku. Lebo ja som vždy robil! Dvadsať tri roky som robil u jednej firmy a potom ju zrušili. Aby ste mi verili, tu je moja občianka“.

Odmietol som v nej listovať, nevidel som na to dôvod.

Zamyslel sa.

„A potom som mal také depresie. Taký zemiak som mal v noci v hrdle, ťažký kameň ležal na pľúcach. Nemohol som spať. Tak ma sanitka do nemocnice zaviezla. Doktor hovorí, že tam päťdesiat dní budem ležať a že ma budú pozorovať. Ale ja som už večer chcel domov a oni, že veru nie. Tak mi dali trojku diétu, bez soli, bez chuti. Jedna lyžička a bol som najedený. Potom mi dali štyrku aj päťku, to bolo dobré, kura, rízky, meso, ryža. Za tri týždne ma poslali domov, že

na štyri hodiny. Ja neviem kto ste, ale vidím, že ste dobrý človek, vám to poviem.“ Obzrel sa a ticho pokračoval. „Viete, teraz robím načierno na stavbe v Bratislave. Na stavbe nie je ťažká robota. Človek musí robiť, aby mali deti všetko čo potrebujú. Keď mi syn povie, oco kúp mi zmrzlinu a ja by som nemal koruny, hanbil som sa, viete...“

Za oknami bežala krajina.

„Tak by som sa opil, aby som plakal. Teším sa domov k žene a deťom. Ujo, ale s dievčatami sú aj problémy. Tá najstaršia chcela futbalistu a ja neviem jak sa to stalo. Vonku boli len do siedmej, keď deti nie sú doma obidem dedinu a dovediem ich domov. Mnohí sa o deti nestarajú. Už je noc, keď vykrikujú ich mená. A tá naša, odrazu, že sa musia zobrať a ona nemalapätňasť. Advokát ma stál štyri tisíce. Aj svadbu sme vychystali pre stodvadsať hostí, prišla polovica. Tridsať tisíc som stratil. Teraz už má druhého! Je mi z toho do plaču. A viete, ako sa to tej dievke stalo? Nemohli sa schádzať večer, schádzali sa u nás doma poobede. Žena a ja sme boli v robote. Tak sa to stalo, aby ste vedeli. Chcel by som plakať.“

Mal vypité, ale s hĺbkou opitosti nebol spokojný. Opakoval: „Ujo, chcel by som sa opiť a plakať. Viete, tá druhá dcéra bola ako biela, krásavica, kučeravé vlasy. Ujo, viete, ja som vás oklamal. Nemám päť detí, ale šesť. Teraz máme polročného Jožka, ale ja sa tak hanbím. Lebo v dedine je hanba mať decko, keď človek má svokrovcov. A keď doktor povedal, že to bude chlapec, potešili sme sa so ženou a nechali si ho. Veď zabiť decko je hriech. A ja sa tak teším, aj hanbím. Taký je zlatý. A chlapec je užitočnejší ako dievka. Dievka odíde, ale chlapec je doma dlhšie, aj drevo narúbe, aj dom opraví, aj pomôže vo všeličom.“

Zamyslel sa. Miňali sme niektorú stanicu. Nestihol som pozrieť názov. „Ujo, ale dievčatá som mal

radšej. Aj sukňu aj blúzku som im vedel kúpiť. Aj topánky. Aj maľovátku mali. A tú druhú som mal najradšej. Taká bola ako biela.“

Nesledoval som, kde sme. Nevládol som otázky, aby som neprerušil tok rozprávania.

Mlčal.

„Teraz idem domov na tri dni. Málo! Palier nám dal dvesto korún na vodku. Musím robiť, keď doma mám ženu a deti. A najhoršie by bolo, keby sme peňazi nemali. A firma je dobrá, dá aj zálohu, aj výplatu na ruku. Cigáni chcú robiť, len nemajú školy. Ani ja som sa

nechcel učiť a moja žena do školy nechodila. Preto deti do školy naháňam. Len tie dievky sa nevydarili. Ale keď sa malý Jožko narodil z výplaty som kúpil všetko, plienky, uteráky, vaničku, aj kočiarik. Všetci hovoria, že Jožko sa podobá na mňa. Aj meno má po mne.“ Usmieval sa a rozprával pre seba..

Zdriemol, potom pokračoval. „Ujo, viete, ja som celý život robil. Cigáni v našej dedine nekradnú. My nie sme Rómi, my sme Cigáni od Popradu. Žijeme v dedine, všetci máme svoje domy. A do kostola chodíme. Dvadsať tri roky som u jednej firmy robil a firmu zavreli. Chcel by som plakať.“

Prišli dvaja policajti, pozdravili a že občianske. Spiacich zobudili. Každého zapisovali, mne odpovedali, že ja nemusím. Moji spolucestujúci boli zrejme na takéto kontroly zvyknutí, nekomentovali ich. A že by išli na pivo. Práve išiel okolo pojazdný bufet. Po zjednaní ceny si objednali kávy. „Bude Poprad?“

„Áno, o chvíľku je Poprad.“

Ožili. Skladali batohy, tašky a balíky s nákupom. Keď odchádzali, podávali mi ruku, každý s iným dlhým srdečným prianím, ktorého obsahom bola najmä Božia pomoc, zdravie, šťastie a bohatstvo. „Budte v živote šťastní...“ volali. Vlak sa pohol, zakývali sme si.

Nemohol som sa sústrediť na čítanie. Cítil som pocit viny, že som netrval, aby si policajti zapísali aj moju občianku. Cigáni od Popradu si nezaslúžili registráciu Rómov, ktorá sa preventívne v rýchlikoch prevádzkuje.

Večer v michalovskom hoteli som urobil zápis z dnešnej cesty, ešte pred večerou, aby som nič nezabudol.

Keď cestujem na služobku do Michaloviec a zbadám tatranské končiare a hlásia Poprad, spomeniem si na Cigánov od Popradu. „Budte v živote šťastní!“

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Vitalij Viktorievič Simutkin (1976, Petrohrad) patrí medzi popredných ruských chovateľov vtáctva. Vyšľudoval medicínsky inštitút v Petrohrade, od detstva sa však zamiloval do vtákov, ktorých dnes chová vyše 300. Keď o sebe hovorí ako o ornitológovi, zdôrazňuje slovo „ľubiteľ“ (amatér) – svoje vtáky totiž miluje. Podarilo sa mu skrotiť exotické i domáce vtáctvo. To však nechová samoučelne, precituje prostredníctvom neho lásku Stvoriteľa k stvoreniu.

- Začnime otázkou – ako by ste definovali vtáka?

VITALIJ SIMUTKIN: - Vták je najlepší priateľ, pretože miluje človeka, nie ako sa milujú ľudia navzájom – pre svoje vlastnosti či peniaze. Vták miluje nezištnou láskou podobnou na tú, ako miluje človeka Boh. Keď človek zachráni alebo odchová vtáka, vták ho bude milovať takého, aký je. Samozrejme, vtáky nebudú milovať toho, kto im ubližuje, ja však hovorím o vtáčej láske zo svojej vlastnej skúsenosti. Práve prostredníctvom vtáctva sa dá precítiť Božia láska k ľuďom.

Vtáky pre mňa predstavujú zmysel života. Raz som sa rozprával so svojim priateľom z Uralu, či by si vedel predstaviť svoj život bez vtákov. Odpovedal, že vedel, ale nechápe, prečo by mal potom žiť... Bez nich by stratil zmysel života. Život by bol bez cieľa, bez zánietenia, bez zápalu, premenený iba na akýsi premietajúci sa obrázok... Akoby sa z človeka stal robot mechanicky vykonávajúci činnosti. Životné očarenie či zánietenie je osobitne dôležité pre mužov. Ženy predsa len sústredia celý svoj život na rodinu, na deti... Muž však musí svoj vnútorný priestor naplniť vášňou pre niečo – inak zdegraduje...

- Pamätáte si na prvého vtáčika, ktorého ste chovali?

VITALIJ SIMUTKIN: - Od detstva sme chovali doma množstvo zvierat. Mali sme v byte králiky, korytnačky, troch psíkov... Môj starý otec bol vášnivý akvarista, vďaka nemu som sa i ja zaujímal o rybky, a potom prišla láska k vtákom. Miloval som encyklopédiu Alfreda Brehma, osobitne oddiel o vtákoch – každého vtáčika z obrázka som sa vzápätí snažil nájsť v prírode a sníval o tom, že raz bude žiť u mňa doma. Ako chlapec som sa málo hrával s ostatnými deťmi, ani v škole ma nezaujímali kolektívne hry, nemal som záujem o chytačky. Sedel som pod stromami a zbieral vtáčie pierka, ktoré som potom určoval a zakresľoval do zošita. Vychovávateľka si myslela, že nie som v poriadku, že mám sociálne správanie, keď miesto hier pozorujem vtáky, a tak ma dala vyšetriť u psychológa. Keď sa so mnou lekár rozprával a ukazoval mi obrázky vtákov, začal som menovať ich latinské názvy. Vtedy ma lekár prepustil s úžasom nad mojimi znalosťami.

Mojím prvým vtáčikom bolo mláďatko ľabtušky lesnej (*Anthus trivialis*), ktorú som našiel ako štrnásťročný na poli. Potom sa život uberal svojou cestou, až mi raz jeden z pacientov daroval andulku, ktorú odmietlo jeho dieťa. Dokúpil som jej partnera a odrazu som si spomenul na dávnu knižku A. Brehma a všetky vtáky, čo ma fascinovali. A odvtedy sa už u mňa objavovali jeden za druhým... Vtáčikom mi prinášali ľudia, ktorí ich našli ranených či opustených. Všetky svoje vedomosti o vtákoch som nadobudol z vlastnej skúsenosti.

- Netajíte sa tým, že ste veriaci človek. Ako ste prežívali svoju vieru ešte počas Sovietskeho zväzu?

VITALIJ SIMUTKIN: - Za môjho detstva sa u nás nesmel verejne hovoriť o náboženstve. Od detstva ma fascino-

vala otázka, kto je Boh. Nemal som sa s kým o týchto otázkach rozprávať, v spoločnosti panovala nedôvera, v škole bol zákaz také veci spomínať. Jediný, kto bol ochotný sa so mnou tajne zhovárať o Evanjeliu, bola moja stará mama. Keď som sa jej však pýtal na krst, odvetila, že som pionier a že v našej krajine sú náboženské úkony zakázané. Prišli však časy odmäku a ja som v jedno leto sedel s kamarátom na priedomí. Odrazu som si všimol, že mu na krku visí krížik. Otriaslo to mnou. Vzrušene som sa pýtal, odkiaľ ho má – aj ja som taký chcel! Kamarát mi povedal, že ho dala pokrstiť stará mama a že aj ja sa mám obrátiť na svojich rodičov. Ten krížik mi však vítal v hlave, vypytoval som sa – čo to zna-

sa prebudil. Celý nasledujúci deň som plakal a žiadal rodičov, aby ma odvedli do kostola. Rodičom teda nezostávalo nič iné, len poprosiť v chráme o môj krst, hoci som bol pionier. Bolo to v Chráme Premenenia Pána v meste Vyborg. Zaujímavé, že keď som bol naposledy na ostrove Atos, stretol som tam presne toho ľabtušku, ktorý ma ako trinásťročného pokrstil, a spovedal som sa u neho.

- Váš duchovný svet sa isto prelína s láskou k vtáctvu...

VITALIJ SIMUTKIN: - Postupne som sa stal „oltarnikom“, miništrantom, vypomáhal som v chráme. Po čase som sa stal lektorom, čítal som cirkevné hodinky, pomýšľal som dokonca i na to,

deň v sandáloch. Odel som si „podriasanik“, svoje rúcho, avšak nechceli ma vpustiť dnu v takej obuvi. Keď som im vravel, že na taký postup neexistuje nijaký kánon, veď aj Ježiš nosil sandále a svätý Ján Krstiteľ predsa vravel, že nie je hodný zaviazat' Ježišovi remienok na sandáloch... To chrámové spoločenstvo veľmi roznevalo, a ja som sa s nimi rozišiel.

- Často poukazujete na to, že mnoho svätých cítilo lásku k vtáctvu, k všetkému stvoreniu...

VITALIJ SIMUTKIN: - Áno, vtáctvo vystupuje už v Starom zákone, veď prorokovi Eliášovi prinášali potravu havrany. Hoci na Athose som videl na jednej freske zobrazenú s prorokom

raneného. Nemôžem ich odmietnuť, ako mnisi nemôžu odmietnuť pomoc prosiacemu človeku. Keď ide o druh, ktorému naozaj vo svojich podmienkach nemôžem poskytnúť prístrešie, odovzdám ho svojmu priateľovi z Moskvy, taktiež lekárovi, ktorý si zriadil vlastný zoopark.

- Ktoré druhy vtákov teda u vás lietajú slobodne po byte?

VITALIJ SIMUTKIN: - Momentálne u nás lietajú drozdy čívkoty (*Turdus pilaris*), drozdy plavé (*Turdus philomelos*), včelárik (*Merops apiaster*), dudky (*Upupa epops*), hýle krivonosovité (*Pinicola enucleator*). Donedávna u nás lietali i krivonosy smrekové (*Loxia curvirostra*), avšak samy vošli do prázdnej klietky a usídlili sa tam.

- Existuje vtáčik, ktorého skrotenie považujete za svoj najväčší úspech?

VITALIJ SIMUTKIN: - Včelárik zlatý... Myslím, že nikomu na svete sa ešte nepodarilo skrotiť včelárik. Poslúchajú ma na zavolanie.

- Nespôsobili vám vtáky niekedy škodu?

VITALIJ SIMUTKIN: - Ako príklad môžem uviesť tesára čierneho (*Dryocopus martius*), ktorý si u nás v kuchyni vyďobal búťlavinu. Keď raz náš sused čosi majstroval kladivom, tesár mu odpovedal rovnakým d'obaním – zrejme si myslel, že za stenou je druhý d'ateľ. Sýkorky azúrové (*Parus cyanus*) nám zjedli tapety – hľadali pod nimi červíkov. Odvtedy ich už nevypúšťame z klietky. Na tesára však máme krásne spomienky – úplne skrotol, reagoval na náš hlas. Podarilo sa mi ho odchovať od detstva, hoci to spočiatku nebolo ľahké. Mláďa nechcelo otvárať zobák, až kým som nepochopil, že ho možno kŕmiť len v zábleskoch tmy. Mláďatá totiž kŕmia rodičia v búťlavine – keď priľieta rodič, zakryje svojím telom otvor do dutiny stromu. Chvíľková tma teda predstavuje pre mláďa čas príjmu potravy. A tak sme striedavo zapínali a vypínali svetlo, aby vtáčatko otvorilo zobák. Vysúvalo svoj dlhokánsky jazyk, až som z neho bol celý polepený.

- V jednej rozhlasovej relácii ste spomínali, že vtáci spev možno považovať za hudbu raja, pocity harmónie zo spevu vtáctva máme uložené hlboko v génoch...

VITALIJ SIMUTKIN: - Áno, vtáci spev zapisovali i mnohí skladatelia, z ruských napríklad N. Rimskij-Korsakov, u ktorého v opere Snehulienka vystupujú vtáky. Vo Viedenskom lese si spev vtákov zapisoval aj J. Strauss, jeden z jeho valčíkov je inšpirovaný spevom pinky. Motívy labutí nachádzame v známych dielach P. Čajkovského alebo C. Saint-Saensa. Ďalej nachádzame spev vtákov v kompozíciách M. Ravela, O. Respighiho a ďalších... Veď i ľudové hudobné nástroje zodpovedajú spevu rôznych vtákov, o čom písal i maďarský vedec P. Szöke.

Pre mňa osobne predstavuje neprekonateľného speváka slávik. Páči sa mi unikátny spev čierneho drozda a samozrejme, nemožno nespomenúť i básnického vtáka – vlhu.

- Čomu vás naučil život s vtákmi?

VITALIJ SIMUTKIN: - Jednoznačne trpezlivosť a pracovitosť. Veď človek musí po celý deň vykonávať cyklicky tú istú činnosť. Vtáctvo treba stále kŕmiť a upratovať po ňom.

- K pozemskému životu každého tvora patrí i smrť. Ako sa vyrovnávate s úhynom vtáctva?

VITALIJ SIMUTKIN: - Je to pre mňa vždy smutná udalosť, plačem... Práve nedávno mi zomrel starý hýľ, ku ktorému som mal vzťah.

Zhovárala sa Katarína Džunková

Život pod vtáčimi perut'ami

S ruským chovateľom vtákov Vitalijom Simutkinom

mená byť pokrsteným? Chlapec odpovedal, že od svojho krstu ho osobitne chráni Boh. A mňa? – spýtal som sa. Nie, – odvetil chlapec, – náš ľabtuška vravel, že Pán ochraňuje iba pokrstených. Chlapec mi ďalej rozprával, že odteraz sa môže modliť a zverovať Bohu svoje túžby. Vrátil som sa domov rozladený, trápil som sa, tri dni a tri noci som nejedol, stále som sa v myšlienkach vracal k nášmu rozhovoru. Zatúžil som po krste a rozhodol som sa, že hoci nepokrstený, začnem sa k Bohu modliť. A tak som si vymýšľal detské modlitby, samozrejme, v tom veku ešte také, že som prosil o splnenie svojich želaní.

Pánbožko, chcem, aby ma ľúbila mama, chcem, aby ma ľúbil otec, chcem mať mnoho priateľov... A podobné nerozumné detské prosbičky. Napokon som rodičom oznámil, že chcem byť pokrstený. Rodičia na mňa vyvalili oči – Zbláznil si sa? Také čosi je u nás zakázané! Zmlkol som. Moja túžba však neutíchla. Približne o rok sa mi prisnil zvláštny sen. Snívalo sa mi, že blúdím v labyrinte, z ktorého sa neviem dostať von a za chrbtom sa mi začínajú vynárať démoni. Dostávam sa do slepej uličky a neviem, ako uniknúť. Odrazu sa odkiaľsi zjavila predomou vysoká postava v modrom chitóne. Okolo nej sa trblietal nimbus. Nevidel som tomu človeku do tváre, žiarilo z nej však svetlo, jasné svetlo... Ten človek pozdvihol pravú ruku a zavelil: Zmiznite, nečisté sily! Ten chlapec je vyvolený. On je so mnou... A vtedy som

že by som svoj život prepojal s cirkvou ešte väčšmi. Vtedy sa ešte ku kňazskému povolaniu nepristupovalo tak inštitucionálne, človek vysvätený na kňaza nemusel byť nutne absolventom seminára, kňazmi sa stávali ľudia so znalosťou Svätého písma, Božieho zákona, za svoje zásluhy či talenty. Sledoval sa tak príklad dávnych čias, keď boli ruskými svätými prostí ľudia.

Nesúhlasil som s miestnymi zvyklosťami, a tak sa postupne medzi mnou a chrámovým spoločenstvom začali prehlbovať rozpory. Nebolo mi príjemné, že v chráme visia cenníky, že za každý úkon sa účtuje požadovaná finančná suma. Peniaze za krst požadovali aj od chudobných ľudí. To sa mi protivilo, veď Ježiš si nepýtal za krstenie ľudí peniaze. Platíť bolo treba za posledné vypravádzanie človeka, za každý cirkevný úkon... Sprotivilo sa mi cenníky a obchodky priamo v chrámoch. Veď obchody nie sú v chrámoch ani na Athose, je im vydedený osobitný priestor vonku. Duchovné osoby sa už nechceli venovať svojim pôvodným profesiám, vďaka ktorým by si mohli niečo privyrobiť – ja som si privyrábaj svojou prácou zdravotníka, nechcel som zarábať na obetách ľudí. V chráme, ktorý som navštevoval, mi teda oznámili, že jeden Martin Luther už stačil. Mali pocit, že zo mňa plynie nejaké nebezpečenstvo – vyhnať z chrámu ma nemohli, avšak začali sa ku mne správať tak, akoby som bol vzduch. Poslednou kvapkou v pohári bolo, keď som raz prišiel do chrámu v horúci letný

čavku žltozobú (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*) – to väčšmi zodpovedá miestnym podmienkam. So sokolom sa napríklad zobrazuje svätý Trifón, mučeník z 3. storočia. Svätému Sergejovi Radonežskému sa vo sne zjavili holuby predstavujúce jeho apoštolskú činnosť. A samozrejme, nedá sa nespomenúť svätý František Assiský.

- Dá sa povedať, že každý druh vtáka má svoje osobité vlastnosti?

VITALIJ SIMUTKIN: - Rovnako ako ľudia, i každý vták predstavuje originálnu osobnosť. Nedá sa napríklad určiť spoločná vlastnosť všetkých drozdov. Jeden drozd môže mať vľúdnu povahu, iný zas bude bojzlivý či nevraživý. Samozrejme, existujú určité sklonky jednotlivých druhov. Avšak každý vták je individuum.

- Vy však chováte množstvo vtákov pospolu, aj také druhy, ktoré by sa v prírode nikdy nestretli...

VITALIJ SIMUTKIN: - Nuž, žijeme ako v Noemovej arche. Vtáky tu tvoria jednu rodinu, navzájom si dávajú rôzne signály. Samozrejme, nemohol by som spolu chovať dravce a spevavce. Neuprednostňujem nijaký druh vtákov, ale napríklad dravce chovať nemôžem, pretože na to nemám podmienky.

- O koľko vtákov sa vlastne momentálne staráte?

VITALIJ SIMUTKIN: - Vo svojom byte v Petrohrade a ešte u rodičov vo Vyborgu chovám dohromady asi 300 rôznych vtákov. Vtáčiky mi väčšinou prinášajú ľudia, keď ich niekde náju